

Blekinge Tekniska Högskola
Institutionen för ekonomi, management och samhällsvetenskap
Sociologi 41-60 poäng, SOC003
C-uppsats
Januari 2004

”Inte bara en vanlig syförening”

Maj

**Fem Centerkvinnors vardagsverklighet
utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv**

Christina Drottman
Maria Holmberg

Handledare:
Kerstin Arnesson

Sammanfattning

En fältstudie genomförd av samma författare som till denna studie, med syfte att kartlägga de olika politiska partierna som representeras i Karlskrona kommuns kommunfullmäktige var början till denna uppsats. Det var i den det uppmärksammades att Centerkvinnorna har en hög mötesfrekvens och inte samma fallande medlemsutveckling som Centerpartiet. De flesta är medvetna om att det politiska engagemanget bland samhällsmedborgarna minskar. Vi fick en känsla av detta inte stämde med Centerkvinnorna och blev därför intresserade av vad det var som fick dem engagerade.

Syftet med studien är att utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv öka förståelsen för hur vardagsverkligheten konstrueras, hur den påverkar handlandet och skapar mening för fem Centerkvinnor.

Studien har utförts med en kvalitativ ansats och grunden till uppsatsen bygger på en gruppintervju med fem Centerkvinnor. Protokoll förda de senaste tre åren har granskats och visar hur intervjupersonernas avdelning på ett rutinemässigt sätt utför sina återkommande aktiviteter från år till år. För att få en ökad förståelse för hur de fem intervjupersonernas vardagsverklighet konstrueras, påverkar deras handlande och skapar en mening för dem har Berger och Luckmanns kunskapssociologiska teori använts i uppsatsen.

Centerpartiets ideologi, ekohumanism, står för grunderna i Centerkvinnornas program och spelar en avgörande roll i deras vardagsverklighet. Detta påverkar deras handlingar så till vida att de arbetar för sin hembygds behov och vilket även skapar mening för dem.

De olika delarna i uppsatsen sammanförs i analysen med resultatet av protokollgranskningen och gruppintervjun och vi förstår hur dessa fem kvinnors liv genomsyras av centerpolitiken, men de reflekterar inte över det själva eftersom det är naturligt i deras vardagsverklighet.

I slutdiskussionen diskuteras samhällsansvaret som dessa fem kvinnor tar genom sitt medlemskap i Centerkvinnorna. De olika nivåerna mellan den objektiva synen på mänskligheten och individers subjektiva tankar och känslor diskuteras också. Vi argumenterar även under denna rubrik för valet av titeln till uppsatsen, vilket är ett citat från en av våra intervjupersoner. "Inte bara en vanlig syförening" kan tolkas som att Centerkvinnorna är en syförening med utökat innehåll. Intervjupersonen menar med dessa ord exakt tvärt om och det är även vår konklusion av uppsatsen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Problemformulering och syfte	2
3. Bakgrund	2
3.1 Centerkvinnorna av idag	2
3.2 Landsbygdens kvinnoförbund	5
3.3 Svenska landsbygdens kvinnoförbund.....	6
3.3.1 <i>SLKF: s verksamhet</i>	7
3.3.2 <i>SLKF: s ideologi</i>	8
3.3.3 <i>Husmoderssemester</i>	9
3.3.4 <i>Förbundets namnbyten</i>	10
4. Tidigare forskning	11
4.1 Fältstudie	11
4.2 Kvinnor påverkar	11
5. Teori	13
5.1 Berger och Luckmanns kunskapssociologiska teori.....	13
5.1.1 <i>Samhället är en mänsklig produkt</i>	14
5.1.2 <i>Samhället som objektiv verklighet</i>	15
5.1.3 <i>Människan är en social produkt</i>	16
6. Metod	18
6.1 Kvalitativ metod	18
6.2 Kvalitativ intervju	18
6.3 Källanalys.....	19
6.4 Validitet.....	20
6.5 Analys och bearbetning av kvalitativt material	20
6.6 Val av metod.....	21
7. Resultat	22
7.1 Avdelningen som undersöks	22
7.2 Granskning av protokoll.....	23
7.2.1 <i>Årsmöten</i>	23
7.2.2 <i>Återkommande aktiviteter</i>	23
7.2.3 <i>År 2000</i>	24
7.2.4 <i>År 2001</i>	24
7.2.5 <i>År 2002</i>	24
7.3 Intervjupersonerna och deras bakgrund	25
7.4 Intervjun	26
<i>Politik</i>	26
<i>Verksamhet</i>	28
<i>Gemenskap</i>	28
<i>Kunskap</i>	29
<i>Framtid</i>	29
8. Metoddiskussion	30
9. Analys	30
9.1 Centerkvinnorna är en mänsklig produkt.....	30
9.2 Centerkvinnorna är en objektiv verklighet.....	32
9.3 Centerkvinnorna är en social produkt.....	32
10. Slutdiskussion	33
Referenser	

1. Inledning

Vi har båda erfarenhet från Centerkvinnorna sedan lång tid tillbaka med anledning av att våra mammor är medlemmar i organisationen. Redan som små fick vi följa med på olika sammankomster. Dessa kunde bestå av bland annat studieresor, pysselkvällar, biblioteksbesök och modevisningar. Centerkvinnorna ser det som en uppgift att föra traditioner vidare och som exempel kan nämnas det årliga kyrkkaffet och ljusstöpning. De värnar om landsbygden, vilket kan ses som en av de främsta politiska frågorna.

Vår förförståelse är att Centerkvinnorna är en social organisation mer än en politisk. När förbundet startades tror vi att behovet av att träffa andra i liknande livssituation var stor. Samhället var i en förändringsfas, det utvecklades snabbt och landsbygden avfolkades. Kvinnorna gick samman och bildade Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund, SLKF. För dem var det troligen viktigt att hålla ihop, försöka försvara sitt fortsatta yrkesutövande och hålla landsbygden levande, de ville vara en del av samhället. Detta gjorde de antagligen genom att träffas, diskutera och delge varandra sin kunskap.

Många studier har gjorts om organisationer och varför de egentligen uppstår. En återkommande tanke bakom varför detta sker, är att ett antal individer som lever i samma livssituation kan antas vilja uppnå samma mål. När de enskilda personerna blir medvetna om att de har samma gemensamma intressen som andra personer, kan de komma att försöka samordna sina aktiviteter för att nå det som eftersträvas. Genom organisationen kan gruppen bättre ta tillvara på sina resurser. Gemensamma intressen är troligen den viktigaste anledningen till att organisationer uppkommer (Abrahamsson 1992. s 55). Resonemanget kan överföras på grundandet av Centerkvinnorna som politiskt kvinnoförbund, eller SLKF som förbundet hette då, eftersom det var gemensamma intressen och mål som var orsaken till bildandet.

Det är inte svårt att tro att SLKF betydde mycket för partiet, de drev fram olika viktiga frågor som berörde den egna hembygden. Detta arbete, som bedrevs på gräsrotsnivå, var till intresse för hela landsbygden och därför ökade medlemstalet även om avfolkningen var ett faktum. I detta skede börjar kvinnor ställa krav, ta för sig, visa att de duger, kan och vill ta del av det som finns tillgängligt för männen. Detta är våra antaganden om hur det var när kvinnorna startade SLKF.

Idag tror vi att Centerkvinnorna är en organisation med hög medelålder och som har svårt att rekrytera nya medlemmar. Förr i tiden kan det antas att många blev medlemmar i förbundet på grund av den miljö som de växte upp i. Det kan sägas att de vara födda in i Centerrörelsen med föräldrar som var centerpartister. När befolkningen på landsbygden minskar och allt färre sysslar med någon form av lant- eller jordbruk kan det misstänkas att underlaget för de som skulle kunna vara tänkbara medlemmar i Centerkvinnorna också minskar.

Kanske är det också så att gräsrotspolitiken inte är så intressant utan fokus ligger idag på den globala politiken och av den anledningen tappar Centerkvinnorna medlemmar. Vårt samhälle ser annorlunda ut idag, behovet av att träffa andra är inte lika stort eftersom det oftast uppfylls på arbetsplatsen, skolan eller liknande.

Något som vi även funderar över och tror är att det finns två olika mål med att vara medlem. Å ena sidan de som politiskt vill förändra och å andra sidan de som är medlemmar av sociala orsaker, som känslan av att tillhöra en grupp.

Innan denna studie påbörjades utfördes av oss en fältstudie där syftet var att kartlägga de politiska partierna som representeras i Karlskrona kommuns kommunfullmäktige. När vi skulle beskriva Centerpartiet och dess olika organisationer, utmärkte sig Centerkvinnorna med sin höga mötesfrekvens, vilket väckte vårt intresse. Hur, och vad är det som gör att Centerkvinnorna har ett stort engagemang och träffas ofta?

Centerkvinnorna kan ses som en viktig del i samhället, inte bara av politiska skäl utan för att de hjälper till att föra vårt kulturarv vidare och framför allt för att de spelar en social roll för kvinnor på landsbygden.

2. Problemformulering och syfte

Ett växande samhällsproblem är det minskade politiska engagemanget och bland dagens fritidssysselsättningar är politiken inte speciellt högt prioriterad. Politiken bygger på att människor engagerar sig runt samhällsfrågor, även det mest personliga är politik och därför är den oerhört viktig för alla.

På den politiska dagordningen står globaliseringen högt och frågor som berör på lägre nivå ges allt mindre utrymme och därför är frågor som gäller landsbygden inte längre lika intressanta. Centerrörelsen har av tradition drivit sådana frågor och haft sina flesta väljare på landsbygden. Trots faktorer som centralisering och avflyttning har Centerkvinnorna fortfarande aktiva lokalavdelningar med många medlemmar som lever och verkar på landsbygden.

Syftet med studien är att utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv öka förståelsen för hur vardagsverkligheten konstrueras, hur den påverkar handlandet och skapar mening för fem centerkvinnor.

3. Bakgrund

Under denna rubrik beskrivs Centerkvinnorna så som organisationen ser ut idag. Här presenteras också Centerpartiets grundvärderingar som Centerkvinnornas program bygger på samt deras egna ideologiska utgångspunkt, Centerfeminismen. Efter det följer en kortfattad beskrivning av den avdelning där studiens undersökning ägt rum. Vidare presenteras en historisk tillbakablick av förbundets bildande och anledningen till detta. Efterföljande rubriker är SLKF:s verksamhet, SLKF:s ideologi, förbundets namnbyten och tidigare forskning. Förutom att det är nödvändig och intressant information är detta viktiga delar för att kunna använda vissa begrepp ur den valda teorin.

3.1 Centerkvinnorna av idag

Centerkvinnorna är det största politiska kvinnoförbundet i Sverige med cirka 26 000 medlemmar. I hela landet finns 28 distrikt med omkring 1100 lokalavdelningar. På vissa orter förekommer även kretsorganisationer som geografiskt motsvaras ungefärligen av en kommun. Kretsarna är numera ett organisationsled som är frivilligt.

Varje lokalavdelning utser ett ombud till distriktsstämman och på denna utses ombud till förbundsstämman som är det högsta beslutande organet. Förbundsstämma hålls varje år, veckan innan midsommarveckan. I lokalavdelningarna utses även ombud till partiets distriktsstämma och till möten med partiets kommunorganisation.

Centerkvinnorna har också ett förtroenderåd som sammanträder minst två gånger per år. Detta är det näst högsta beslutande organet i förbundet. Här fattas beslut om sådant som inte kan vänta tills förbundsstämman sammanträder.

Centerkvinnorna samarbetar, förutom med Centerpartiet, även med Centerpartiets ungdomsförbund, CUF, och Centerpartiets högskoleförbund, CHF. På distrikts- och förbunds nivå har representanter från de olika förbunden platser i varandras styrelser (www.centerkvinnorna.se).

I Centerkvinnornas stadgar, antagna vid förbundsstämman 2002, beskrivs förbundets verksamhet enligt följande:

Centerkvinnorna arbetar för att uppnå ett samhälle, där kvinnor och män har samma möjligheter att påverka samhällsutvecklingen, samma möjligheter och villkor i samhället och samma skyldigheter och ansvar för barnets omvårdnad
(Stadgar 2002. s. 2).

Det framgår också att Centerkvinnorna är ett fristående förbund och att dess politik ska byggas på Centerpartiets idéprogram tillsammans med de program som förbundet antar. Organisationen ska verka för jämställdhet mellan män och kvinnor på ett aktivt sätt. Det ska även erbjudas utbildning i syfte att öka kvinnors kunskaper i och intresse för samhällsfrågor.

Vidare i stadgarna tas upp regler för medlemskap, medlemsavgift och mötesverksamhet. Där beskrivs också stadgar för lokalavdelningarna, distrikten och riksorganisationen samt för kretsarna. Vad gäller lokalavdelningarna ska dessa bland annat motivera kvinnor till politiskt arbete, rekrytera medlemmar, främja intresset för samhällsfrågor och arbeta för jämställdhet. Avdelningarna bör även ordna offentliga och interna möten samt kulturella aktiviteter och annan verksamhet som kan anses stimulerande. Vidare slås det fast att lokalavdelningarna ska sprida information om Centerkvinnorna och deras verksamhet och aktivt agera i det politiska arbetet på det kommunala, landstingskommunala, kyrkokommunala planet samt på riksnivå. Det anses även viktigt att bevaka och lyfta fram lokala frågor och problem. Enligt stadgarna är det också lokalavdelningarnas uppgift att stödja och uppmuntra kvinnliga förtroendevalda i deras politiska arbete och vid nomineringar till politiska uppdrag (Stadgar för Centerkvinnorna 2002. s 2-11, 17).

Som nämndes ovan bygger Centerkvinnornas ideologi till största delen på Centerpartiets idéprogram. Det mest grundläggande är alla människors lika värde och rättigheter:

Alla människors lika värde och rättigheter är grunden för Centerpartiets politik. Det yttersta målet är att var och en ska kunna växa som människa och ha möjlighet att förverkliga sina drömmar. Ansvar för varandra och för naturen ska vara vägledande när samhället formas
(www.centerpartiet.se).

I detta ligger en stark tro på människans egen förmåga och vilja ta ansvar för sitt eget liv och att vara delaktig. Natur och miljö är andra grundelement som alltid funnits på partiets agenda och som tillsammans med tankarna om humanismen bildar något som i partiprogrammet uttrycks i ekohumanism:

Centerpartiets ideologi kan sammanfattas i begreppet ekohumanism. Den förenar humanismens respekt för människovärdet och tro på varje människas möjligheter med ekologins insikter om de villkor naturen ger för människa och samhälle. Centerpartiets samhällssyn präglas av en stark tilltro till individer i samverkan. Ur denna idébas formas Centerpartiets praktiska politik. Det finns ett antal centrala värden som sammantaget kännetecknar Centerpartiets politik:

- självbestämmande
- livskvalitet
- lika möjligheter
- företagsamhet

(www.centerpartiet.se).

De fyra centrala värden som räknas upp; självbestämmande, livskvalitet, lika möjligheter och företagsamhet ska ses som en del i Centerpartiets strävan att decentralisera så att alla människor i hela landet ska kunna ta del av makt, resurser och ansvar. Detta görs bäst i ett samhälle som kännetecknas av närhet och småskalighet.

Med självbestämmande menas att varje individ ska ha makten över sitt eget liv och därför är idealet att beslut fattas i små grupper och församlingar. Lokal demokrati ska prioriteras framför beslutsfattande på högre nivåer. Personligt ägande är ett annat sätt att värna om människors självbestämmande för att på detta sätt skydda individen mot stora kapitalintressen i samhället.

Enligt Centerpartiet ska ett politiskt synsätt som främjar hög livskvalitet se på människan som en på samma gång biologisk, social, andlig och kännande varelse. För en individs grad av livskvalitet är det viktigt att inte endast se till det materiella utan också att befrämja till exempel trygghet och självbestämmande.

Lika möjligheter för alla grundar sig på Centerpartiet som sprunget ur en folkrörelse och inom denna har det från början funnits en tanke om rättvisa, jämlikhet och just lika möjligheter för alla. Varje individ ska kunna uppnå sina mål och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Med andra ord ska det finnas "lika möjligheter att vara olika". Kvinnors underordning måste upphävas och alla etniska grupper ska, till skillnad från idag, behandlas lika och rättvist. Detta innebär också att alla delar av Sverige ska ges samma villkor för att kunna utvecklas.

Centerpartiets ståndpunkt vad gäller företagsamhet är att detta är grundläggande för samhällets utveckling. Anledningen till detta är inte enbart för ekonomins skull utan människans företagande påverkar även välfärd, social omsorg och kultur. Politiska beslut om reglering och beskattning får inte hindra människor att starta företag. Genom företagsamhet och entreprenörskap skapas livskraft och tillväxt (www.centerpartiet.se).

Förutom att dela ovanstående centrala idéer med Centerpartiet driver Centerkvinnorna som politiskt kvinnoförbund en form av feminism som kallas för centerfeminism. Det ska tilläggas att denna numera finns i Centerpartiets idéprogram, utarbetad av Centerkvinnorna. Centerfeminismens utgångspunkt är att kvinnor samtidigt som de är individer också ingår i en grupp. Utifrån detta gäller det att hitta lösningar som utgår från både ett individ- och ett kollektivperspektiv (www.centerkvinnorna.se).

År 2002 utkom en arbetsgrupp i Centerkvinnorna med en skrift som behandlar Centerfeminismens idéer och förslag till strategier för att uppnå denna feminism. Så här beskrivs själva grunderna i Centerfeminismen med tanke på individ och kollektiv:

Centerfeminismen ser könsmaktsordningen och har viljan att förändra den. Den ser individen i kollektivet. Vi anser att det är ett centerfeministiskt mål att omfördela makt och resurser mellan kvinnor och män. Det centerfeministiska perspektivet ifrågasätter normen och benämner könsdimensionen. Den synliggör könskonflikten och påvisar att kön har en politisk betydelse. Den vill bygga makten underifrån, den vill ge både kvinnor och män möjlighet att växa och bli ägare över sina liv. Den förstår att det måste arbetas på både individ, samhälls- och strukturnivå. Den ser att det behövs både kollektiva och individuella lösningar (Centerfeminism s. 2).

Centerfeminismen bygger på många punkter på Centerpartiets idéprogram. Makt och resurser ska fördelas på ett jämställt sätt och detta ska göras med decentraliseringstanken som grund:

Förändringen ska ske utifrån centerpartiets värderingar och utgångspunkter som till exempel decentralisering – att makt och resurser ska decentraliseras även ur ett könsperspektiv. Centralt är alla människors rätt och värde. Det är ett sätt att vara – ett helhetsperspektiv (Centerfeminism s. 2).

Det handlar också om kvinnors objektifiering och om att som kvinna kunna ta makten att förändra sitt liv. Centerfeminismen ska ses som en metod för att bryta den manliga överordningen:

Centerfeminism handlar också om kvinnors rätt att få definiera verkligheten, att ha rätten att formulera problemen. Att inte objektifieras utan att ha rätten att vara subjekt för att kunna ta makt. Men det handlar också om empowerment – självbemäktigande. Att ha makten att själv förändra. Centerfeminismen är ett politiskt verktyg för att bryta patriarkatet. En metod och ett synsätt som ska genomsyra hela centerpartiets politik. Den bygger på att ha könsglasögon på och att våga ställa frågor som bryter normen (Centerfeminism s. 2-3).

För att få till stånd en hållbar utveckling i fråga om jämställdhet måste denna genomsyra hela samhället. Detta sker genom att alla beslut som tas ska innehålla ett könsperspektiv på alla nivåer och av alla som är inblandade i besluten.

Det behövs strategier på individnivå, samhällsnivå och symbolnivå för att lyckas förändra könsrollerna och uppnå jämställdhet. På individnivån, som innefattar individens identitet, gäller det att utbilda och stärka individen för att kunna växa. På samhällsnivå, som motsvaras bland annat av familjestrukturer, ekonomiska system och ägande, finns det ett antal hinder som kan undanröjas genom lagstiftning och viss särreglering. Andra metoder att ta till är ekonomiska styrmedel som skatter, bidrag, böter och subventioner. Forskning, utbildning och information är ytterligare exempel på åtgärder för att skynda på utvecklingen. På symbolnivån, som innefattas av ideologier, religion etcetera, gäller det att förändra människors attityder. Ett exempel är att en förändring av sexköpslagen kan förändra människors värderingar om att kvinnors kroppar inte är till salu.

Centerfeminismens främsta argument är just att denna kombination av åtgärder på de tre planen är nödvändiga för att uppnå jämställdhet och stoppa könsförtrycket. Varken vänsterfeminismens kollektivlösningar på samhällsnivå eller högerens individuella lösningar anses vara tillräckliga för detta (Centerfeminism 2002. s 5, 7).

3.2 Landsbygdens kvinnoförbund

Centerkvinnorna är yngst av de politiska kvinnoförbunden i Sverige och grundades först 1933. Men redan 1921 bildades ett kvinnoförbund med anknytning till Bondeförbundet under namnet Landsbygdens kvinnoförbund. Det var vid denna tid som de andra partiernas kvinnoförbund grundades, och då främst som en följd av kvinnornas nyvunna rösträtt. Partierna blev intresserade av att värva kvinnornas röster och strävandena att bilda politiska sammanslutningar för kvinnor fick därför stöd hos männen. Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, SSKF grundades 1920 och samma år tillkom det moderata kvinnoförbundet, MKF. En fristående moderat kvinnoorganisation uppstod dock redan 1915 i kampen för kvinnlig rösträtt. Folkpartiets kvinnoförbund bildades inte förrän 1935, men hade sin föregångare i Föreningen frisinnade kvinnor som startades 1914. De kommunistiska kvinnorna hade även de en egen organisation från 1917 till 1929, då den lades ner.

Landsbygdens kvinnoförbund var egentligen en kvinnas verk. Hon hette Frida Sjöberg och arbetade på Bondeförbundets tidning Landsbygden. I ett upprop i tidningen uppmanade hon

kvinnorna på landsbygden att sluta sig samman för att förbättra sina villkor och bevaka sina intressen. Föreningen skulle samarbeta med Bondeförbundet vad gällde de politiska frågorna, men även ha egna sammankomster av en mer social karaktär. Initiativet stöddes av Bondeförbundet som här såg en chans att värva röster från en ny politisk målgrupp, nämligen landsbygdens kvinnor.

Frida Sjöberg bedrev med viss hjälp av manliga agitatorer arbetet i Landsbygdens kvinnoförbund. Hon gjorde många resor i landet för att värva medlemmar och uppmana kvinnor på landsbygden att organisera sig. Det var ett hårt arbete och hon konstaterade att det fanns mycket kvar att göra innan organisationen skulle kunna slå igenom på bred front. Ett antal avdelningar startades dock under det närmaste året efter organisationens bildande, men 1923 flyttade Frida Sjöberg till utlandet i samband med sitt giftermål. I och med detta upphörde Landsbygdens kvinnoförbund att existera på förbunds nivå. Ett fåtal lokala föreningar ute i landet fortsatte arbetet och skulle komma att leva vidare, men som nationell organisation fick Landsbygdens kvinnoförbund betraktas som nedlagd (Dahlgren, Engström, Larsson 1983. s 12-13, 16-18).

Landsbygdens kvinnoförbund tillkom i en tid när det svenska jordbruket befann sig i en djup kris och landsbygden avfolkades. Industrialiseringen var på frammarsch i Sverige och pigor, drängar och andra obesuttna lockades till städerna med löften om arbete och en drägligare tillvaro. Jordbrukets svåra situation och den kvinnliga rösträtten anses vara de främsta anledningarna till uppkomsten av Landsbygdens kvinnoförbund.

Tydligt var tiden ännu inte mogen för att ett kvinnoförbund inom Bondeförbundet och på landsbygden skulle kunna växa sig starkt. Orsakerna till detta borde vara att landsbygdskvinnorna vid denna tidpunkt inte hade adekvat utbildning eller var tillräckligt politiskt medvetna för att organisera sig. Det manliga motståndet och ointresset var också faktorer som bidrog till att Landsbygdens kvinnoförbund inte kunde fortsätta sina organisationsstävanden. Lägg till detta det kärva ekonomiska läge som förbundet hade att kämpa mot och det blir uppenbart att Frida Sjöberg och hennes få medarbetare hade svårt att uppnå det de önskade med Landsbygdens kvinnoförbund. Förbundet skulle dock uppstå igen under nästa årtionde, då under ett annat namn och med desto större framgång (Dahlgren, Engström och Larsson 1985. s 118).

3.3 Svenska landsbygdens kvinnoförbund

År 1933 räknas som Svenska landsbygdens kvinnoförbunds startår, men redan på Bondeförbundets riksstämma året innan förslags att kvinnoföreningar skulle bildas i de län där det fanns intresse för detta. Förslaget antogs och Svenska landsbygdens kvinnoförbund, SLKF såg dagens ljus. Det tillsattes en så kallad interrimstyrelse under ledning av Märta Leijon, som kom att bli SLKF:s drivande kraft i många år framöver. Hon hade under ett flertal år varit en framgångsrik agitator för Bondeförbundet och var även en av de ledande personerna inom Landsbygdens kvinnoförbund. I Halmstad 1933 valdes den första förbundsstyrelsen, stadgar och program fastslogs och Bondeförbundet erkände SLKF som ett förbund inom Bonderörelsen. Ett antal distrikt hade hunnit bildats och det var ur dessa som förbundsstyrelsen hämtade sina representanter. Det hade redan tidigare i Halland förekommit aktiviteter som liknade den som skulle komma att bedrivas i det nybildade SLKF och då under ledning av bland andra ovan nämnda Märta Leijon. Under många år kom också de halländska landsbygdskvinnorna att spela en avgörande roll i SLKF:s utveckling både genom sina många medlemmar och sin höga aktivitetsgrad.

Värvandet av medlemmar och bildandet av nya avdelningar var de huvudsakliga aktiviteterna under SLKF:s första år. Redan under 1933 hade det nybildade förbundet 3000 medlemmar och 75 avdelningar fanns runtom i landet. År 1939 hade medlemsantalet ökat till 7 700 medlemmar.

Det ekonomiska läget var liksom under Landsbygdens kvinnoförbunds korta existens, ansträngt. De medel SLKF hade att röra sig med var bidrag från Bondeförbundet och Svenska landsbygdens ungdomsförbund, SLU. En annan inkomst var medlemsavgiften som var satt till en krona. Den låga avgiften syftade till att inte avskräcka någon från att bli medlem av ekonomiska orsaker.

Den dåliga ekonomin påverkade medlemsanslutningen i en negativ riktning eftersom det inte fanns pengar till att ta fram propagandamaterial i tillräcklig omfattning och medlen för agitationsresor var också mycket knappa. Dessutom hade förbundet inte så många talare som kunde agitera för bildandet av nya avdelningar och värvning av nya medlemmar. Det var därför vanligt att SLKF bad om hjälp från partiets och SLU:s ombudsmän i denna fråga. Dessa stod ofta för både planering och arrangemang samt gav ekonomiska bidrag till SLKF:s agitationsresor runtom i landet.

Det var inte bara SLKF som saknade talare utan hela Bonderörelsen präglades vid denna tid av en brist på personer och kanaler som kunde driva dess frågor och ståndpunkter framåt. Bondeförbundspressen var svag och de tidningar som gavs ut hade en liten upplaga. Det skulle dröja ända till 1944 innan SLKF hade möjligheten att ge ut sin egen tidning, Budkavle till Landsbygdens kvinnor. (Dahlgren, Engström, Larsson 1983. s 32-33, 35-36, 39-41).

Bildandet av SLKF och dess fortsatta verksamhet var möjligt på grund av flera olika orsaker. En viktig faktor var att kvinnor på landsbygden i början av 1930-talet visste mer om föreningsverksamhet än tidigare. Den erfarenheten hade de fått genom SLU som organiserade många unga kvinnor under denna tid. Männerna hade också haft tid att vänja sig vid tanken på att kvinnor kunde vara aktiva i politiken, och det var även viktigt att knyta denna nya målgrupp och dess röster till Bondeförbundet, i konkurrens med andra partier. En annan orsak till att SLKF kunde startas och lyckades överleva trots knapp ekonomi, var den agitation som under många år bedrivits bland befolkningen, inklusive kvinnorna, på landsbygden och som syftade till att dessa skulle gå samman och organisera sig. Bonderörelsen trodde att detta var en nödvändighet för att det svenska jordbruket och landsbygden skulle överleva. Som en konsekvens av detta ansågs det väsentligt att även landsbygdens kvinnor organiserade sig och stannade kvar inom det svenska jordbruket. Det ska också tilläggas att Landsbygdens kvinnoförbund under den korta tid som förbundet fanns, banade vägen för att SLKF skulle kunna bildas årtiondet efter, de hade så att säga gjort förarbetet så att ett varaktigt politiskt kvinnoförbund på landsbygden kunde grundas och överleva. Tiden var nu mogen för ett politiskt kvinnoförbund med förankring i bonderörelsen, vilket inte var fallet när Landsbygdens kvinnoförbund grundades på 1920-talet (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 118-119).

3.3.1 SLKF: s verksamhet

SLKF: s främsta aktiviteter under de första åren var uppbyggnaden av nya lokalavdelningar och värvningen av nya medlemmar. Men vad var det för verksamhet som skulle bedrivas i det nybildade förbundet för landsbygdens kvinnor? Det gällde att locka med sådant som tilltalade medlemmarna och redan från början utformade SLKF sina aktiviteter så att de skulle passa den egna kärntruppen, det vill säga husmödrarna inom jordbruket. Sammankomsterna måste göras tillräckligt intressanta för att medlemmarna skulle vilja komma, trots tidsbrist och långa avstånd. Mötesverksamheten hade en social karaktär och blev en plats för samvaro för kvinnor med samma levnadsvillkor. SLKF erbjöd, förutom gemenskap, bland annat kursverksamhet och studiebesök. Några andra former av föreningsliv fanns nästan inte på landsbygden, varför SLKF inte hade någon konkurrens.

Förbundets ledning lade sig inte i de lokala avdelningarnas verksamhet, men dessa uppvisar en likhet vad gäller vilka aktiviteter de ägande sig åt. Det var främst sådant som sades ligga kvinnan varmt om hjärtat, exempelvis vård av sjuka och svaga, men det kunde också vara

gåvor till fattiga och sjuka eller klädinsamlingar till fattiga skolbarn och konfirmander. En annan form av verksamhet var den som hade sin grund i att förbundet skulle bringa kunskap till sina medlemmar. I detta syfte anordnades studieresor till bland annat andelsmejerier och folkhögskolor i den egna trakten. Föredrag och kurser i allehanda ämnen som till exempel vävning, konservering och deklarations- och skattelagstiftning, var andra sätt att utbilda kvinnorna i SLKF. Den så kallade cirkelverksamheten ökade år från år och har genom åren kommit att utgöra en stor del av verksamheten inom förbundet.

Hemslöjd av olika slag var en inkomstkälla som lokalavdelningarna ofta använde sig av för att samla in pengar till välgörande ändamål. Dessutom var intresset för hemslöjd som kulturyttring och tradition stort inom SLKF och är något som det värnas om inom Centerkvinnorna än idag.

Avdelningarna ordnade sammankomster och fester för gemenskap, ofta med koppling till kyrklig verksamhet. Kyrkkaffe är en sådan aktivitet som fortfarande lever kvar inom många av Centerkvinnornas lokalavdelningar. På flera ställen i landet är det tradition att Centerkvinnorna en speciell kyrksöndag varje år ordnar och bjuder kyrkbesökarna på kyrkkaffe efter gudstjänsten.

Själva mötesverksamheten skedde under många år till stor del i medlemmarnas hem. Denna miljö troddes kunna underlätta rekryteringen av nya medlemmar. Förbundsledningen gav ut en skrift med anvisningar om hur lokalavdelningarna skulle göra sina möten trivsamma och hur de skulle kunna verka stärkande på medlemmarnas gemenskap med varandra. Likväl som det rekommenderades sång och musik, ansåg ledningen att det var viktigt med föredrag och diskussioner. Punktlighet och parlamentarisk ordning skulle också tillämpas på mötena. Förutom årsmöte gavs förslag på lämpliga program för avdelningarna att anordna; basarer, symöten, hemslöjdens dag, familjefester etcetera.

Den stora medlemsökning som ägde rum på 1940-talet ansåg förbundet vara ett resultat av att verksamheten som bedrevs var riktig och tilltalade kvinnor att bli medlemmar i SLKF (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 58-63, 119).

3.3.2 SLKF: s ideologi

SLKF: s ideologi utgick från Bondeförbundets och grundvärderingarna var de samma. Demokrati, politisk frihet och nationellt oberoende var bärande grundprinciper, och i det politiska arbetet propagerades för lösningar som byggde på samförstånd. Fredstanken fanns visserligen med på programmet, men liksom Bondeförbundet intog SLKF en försvarsvänlig attityd.

Precis som partiet hade förbundet även inställningen att jordbruksbefolkningen måste hålla ihop och organisera sig för att nå samma rättvisemål som andra samhällsgrupper. Enligt SLKF gällde detta även landsbygdens kvinnor som var tvungna att engagera sig politiskt och gemensamt stå upp för sina rättigheter. Ett av förbundets främsta politiska mål var att motverka utflyttningen från landsbygden.

Den egna vardagssituationen var många gånger utgångspunkten för det politiska ställningstagandet och samtidigt som SLKF arbetade för att stärka landsbygdskvinnornas politiska rätt, försökte de också att underlätta deras arbete i hemmen. Detta skulle ske genom kunskap och utbildning, det vill säga studiecirklar och kurser.

På flera områden intog SLKF en konservativ ställning. Exempel på detta var värnandet av allmogekulturen och att förbundet motsatte sig exempelvis vissa filmer som ansågs som olämpliga. Bevarandet av traditioner, kristna värderingar och familjens viktiga roll var grundläggande för att möta tidens upplösning av moral och värderingar. Hemmet, skolan och religionen var det som skulle prägla de kommande generationernas uppväxt. Kvinnans plats var i hemmet, men hon skulle likväl delta i det politiska arbetet och verka för att moral och normer upprätthölls i samhället.

I andra frågor hade organisationen dock en mer radikal framtoning. Det gällde främst den egna gruppens arbetsvillkor, social trygghet och utbildning. På dessa områden ville SLKF att landsbygden skulle få samma möjligheter som befolkningen i städerna. Rättvisa och förändring för landsbygdsbefolkningen i allmänhet och landsbygdskvinnor i synnerhet borde komma till stånd så fort som möjligt, för att inte halka efter i utvecklingen. En fråga där förbundet gick i främsta ledet var frågan om kvinnliga präster. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt eftersom SLKF annars ivrade för att kristendomen även i fortsättningen borde inta en traditionell roll i samhället.

Som ett kvinnoförbund är det kanske naturligt att SLKF mer än partiet arbetade för att fler kvinnor skulle få plats i politiken. Kvinnor ansågs ha en speciell kunskap att tillföra i politiska frågor. För att ge möjligheten till kvinnor att göra detta gällde det att förändra de villkor som styrde den politiska verksamheten. Detta kunde endast åstadkommas genom att fler kvinnor kom i beslutsställning och kunde påverka besluten.

SLKF uppfyllde flera funktioner för sina medlemmar genom att samtidigt vara en facklig, politisk och social organisation. Facklig på det viset att förbundet verkade för att förbättra arbetssituationen för medlemmarna genom till exempel införandet av elektricitet, vatten och avlopp, bättre bostadsstandard och nya tekniska hjälpmedel i hemmen. Den politiska verksamheten var framför allt inriktad på att föra fram de grundläggande värderingarna i de frågor som rörde medlemmarna, men också vad gällde skolan och religionen. Den sociala funktionen utgjordes av mötesverksamheten och SLKF blev det kontaktnät och den gemenskap som tidigare saknats på landsbygden för dess kvinnor (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 119-123).

3.3.3 Husmoderssemester

Ett exempel på en typisk SLKF-verksamhet som förbundet var med och drev igenom, var de så kallade husmoderssemestrarna. På förbundsstämman 1935 ställde sig Bondeförbundet bakom en motion från SLKF om inrättandet av semesterhem för husmödrar. Tio år senare skulle ärendet även komma att klubbas igenom i riksdagen efter motionerande i frågan av Bondeförbundet. Under tiden utvecklades semesterverksamheten på försök i olika förenings regi, bland andra SLKF. Redan 1936 arrangerades i Halland den första semesterveckan för trötta husmödrar där SLKF stod för verksamheten.

Semesterverksamheten finansierades med hjälp av bidrag och stipendier. Ytterligare pengar drogs in genom försäljning av lotter och en speciell blomma som kallades för Mors blomma.

Tanken bakom husmoderssemestern var att trötta bondekvinnor skulle få vila sig och komma ifrån sin slitsamma vardag. Men det var inte bara kroppslig vila som var målet utan de semestrande kvinnorna skulle också beredas miljöombyte, nya intryck och upplevelser. Det var även önskvärt att kvinnorna skulle kunna resa till andra delar av landet än den egna och därför utvecklade flera distrikt ett sådant utbyte sinsemellan.

Genom ett riksdagsbeslut 1945 blev denna form av semesterverksamhet en statlig angelägenhet och handläggningen togs över av socialstyrelsen. Det var inte bara fria resor för husmödrar som ingick i verksamheten utan också stöd för driften av semesterhemmen. Vidare delades det ut stipendier till husmödrar och även barn och vårdare kunde erbjudas plats på något av de semesterhem som nu snabbt växte upp. SLKF kom att driva så många som åtta sådana hem på olika platser i landet. Verksamheten vid semesterhemmen skulle vara helt opolitisk. Det krävdes inget medlemskap i SLKF för att få en plats på något av förbundets åtta hem.

I slutet av 1940-talet minskade antalet personer som besökte semesterhemmen. Enligt SLKF var detta resultatet av att staten hade infört behovsprövning för att få en plats och förbundet var mycket kritisk till de nya bestämmelserna. Under 1960-talet försvann en efter en av anläggningarna i takt med att verksamheten minskade. Eftersom människor nu började få det

bättre ekonomiskt ansågs från statens sida att en så kallad familjesemester utan statligt stöd nu kunde införas. Semesterhemmens storhetstid gick mot sitt slut (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 69-74).

Ett av de semesterhem som drevs i SLKF: s regi tillsammans med Bondeförbundet var Hwiidehus utanför Ronneby i Blekinge. År 1947 inköptes fastigheten efter att semesterföreningen Hwiidehus hade grundats. Förutom att det fanns möjlighet att teckna andelar i föreningen, mottogs bidrag från landstinget och statens fritidsnämnd.

De första åren var Hwiidehus en ganska spartansk inrättning, trots att SLKF: s lokalavdelningar i Blekinge bland annat skänkte inventarier och möbler. Allt eftersom ekonomin förbättrades rustades semesterhemmet upp. Redan på sommaren 1947 kunde de första gästerna anlända och avgiften var 2,50 per dag och gäst. Det var under 1960- och 70-talen inte möjligt att ta emot alla som ville komma till Hwiidehus. De flesta semesterfirarna som kom för rekreation och vila, var mestadels från andra delar av landet, ofta var det pensionärer och ensamma. Det anordnades utflykter, för det mesta till platser runt om i Blekinge.

Till slut blev det allt svårare att driva semesterhemmen och av de åtta hem som innehafts och drivits av SLKF, senare CKF, var Hwiidehus det enda som förbundet hade kvar i sin ägo i början på 1980-talet. Slutligen beslöt föreningen att sälja fastigheten och så skedde också 1986. Behållningen av försäljningen samlades i en fond vars avkastning går till stipendier, kursverksamhet och utbildning för Centerrörelsens medlemmar i Blekinge (SLKF-CKF Jubileumsskrift, Blekinge distrikt, 1936-1986, 1986. s 35-37).

3.3.4 Förbundets namnbyten

När förbundet grundades 1933 under namnet Svenska landsbygdens kvinnoförbund, SLKF passade namnet väl till kärntruppen av medlemmar som var just kvinnor på landsbygden, de flesta bondhustrur och fruar till småbrukare. I början av 1950-talet pågick diskussioner inom både Bondeförbundet och SLKF om att partiet borde byta namn. Detta troddes kunna locka nya medlemmar eftersom Bondeförbundets väljarantal minskat under flera år. Det ansågs även nödvändigt att bredda själva det politiska programmet till att inte bara omfatta landsbygdsbefolkningen utan även de som bodde i tätorterna. År 1957 bytte Bondeförbundet namn till Centerpartiet Bondeförbundet och året efter fastställdes det till det nuvarande namnet Centerpartiet.

Strax efter togs frågan om namnbyte och förnyat program upp inom SLKF. Ansträngningarna att etablera sig i tätorterna tog fart och 1960 ändrade SLKF sitt program och strök formuleringar som innehöll ord som till exempel allmog och hemkvinna. Namnbytet kom dock inte till stånd förrän 1963 när Svenska landsbygdens kvinnoförbund blev Centerpartiets kvinnoförbund, CKF. Ett argument mot det nya namnet var att förbundet förlorade sin status som husmodersförbund och att de politiska frågorna nu skulle ta överhanden. Dessutom hade SLKF aldrig drabbats av den stora medlemsminskning som partiet råkat ut för, och det kan därför vara så att namnbyte och i viss mån programbyte inte ansågs så nödvändigt och så brådskande som för Bondeförbundet (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 98-102).

År 1989 ändrade förbundet namn till nuvarande Centerkvinnorna.

4. Tidigare forskning

I detta avsnitt redovisas valet av tidigare forskning. Först redovisas resultatet av vår fältstudie. Därefter presenteras en studie om Centerkvinnorna, ”Kvinnor påverkar”.

4.1 Fältstudie

I fältstudien, gjord av samma författare som till denna studie, från 2003 kartlades de politiska partierna som finns representerade i Karlskrona kommuns kommunfullmäktige. Syftet var att ta reda på de olika partiernas medlemsutveckling under de sista 10 åren, mötesfrekvens och antalet deltagare under dessa möten. Avsikten var också att ta reda på om det fanns kvinnoförbund, ungdomsförbund och lokalavdelningar knutna till partierna. Vi ville också söka svar på hur mycket kommunen bidrar ekonomiskt till respektive parti.

Vad gäller medlemsutvecklingen under de sista 10 åren har flera av partierna ökat sitt medlemsantal. Denna ökning kan antas ha samband med valresultatet. De partier som fått fler medlemmar är samma partier som i senaste valet fått fler mandat i kommunfullmäktige. Centerpartiet har däremot tappat närmare 300 personer i sina lokalavdelningar i kommunen.

Angående mötesfrekvensen är det svårt att dra några generella slutsatser men den visar att Centerpartiet, och speciellt Centerkvinnorna har en stabil och hög mötesfrekvens.

Med de uppgifter vi hade att tillgå var det omöjligt att säga något om antalet deltagare per möten.

Partistödet i Karlskrona är uppdelat i ett grundstöd och ett partistöd. Grundstödet är på 45 100 kr och delas ut till alla partier som finns representerade i kommunfullmäktige. Mandatstödet är 39 600 kr per mandat och år.

4.2 Kvinnor påverkar

I studien ”Kvinnor påverkar” av Dahlgren, Elgström och Larsson från 1985, presenteras Centerns kvinnoförbund, CKF, nu Centerkvinnorna, ur tre olika perspektiv, nämligen ur ett historiskt, ett statsvetenskapligt samt ett sociologiskt perspektiv. Det statsvetenskapliga kapitlet, som diskuterar CKF som politisk aktör och hur organisationen har påverkat den svenska politiken, kommer inte att tas upp här, eftersom detta inte har använts i vår studie.

I det första kapitlet, som är det som huvudsakligen använts i denna studie, behandlas Centerkvinnornas uppkomst och hur organisationen har byggts upp och då med fokus på den första perioden i förbundets historia under namnet SLKF. Vidare tas upp hur verksamheten har sett ut under årens lopp, vilka frågor som har drivits samt vilken samhällssyn som förbundet har företrätt under sin tid som politiskt kvinnoförbund.

Det som Larsson kommer fram till är att Centerkvinnornas uppkomst var möjlig på grund av främst två faktorer; den stora jordbrukskrisen som inträdde i slutet av 1920-talet samt införandet av kvinnlig rösträtt, som gjorde denna stora befolkningsgrupp intressant för Bondeförbundet. Här fanns många röster att hämta och det gällde att knyta landsbygdens kvinnor till sig.

Angående den organisatoriska uppbyggnaden var denna möjlig genom bidrag från Bondeförbundet och Svenska Landsbygdens ungdomsförbund, SLU. De första årens uppbyggnad av nya avdelningar skedde med hjälp av ovanstående organisationers agitatorer som reste runt och propagerade för nybildande av lokalavdelningar.

Själva verksamheten har från allra första början haft karaktär av social samvaro. En annan grundtanke i förbundets verksamhet har varit och är fortfarande bildningstanken. Praktiskt har detta tagit sig uttryck i studiecirkel och studiebesök.

De frågor som drivits har haft sin utgångspunkt i medlemmarnas vardagsliv och har ofta syftat till att förbättra arbetssituationen för landsbygdskvinnorna. Andra frågor som har varit viktiga är bland andra bevarandet av traditioner och frågor som gällt skolan.

Politiskt har CKF/Centerkvinnorna utvecklats parallellt med Bondeförbundet/Centerpartiet. På vissa punkter kan organisationen sägas vara konservativt, till exempel när det gäller moral, kulturvärden och religion. På andra områden har förbundet varit mer radikalt och i det sammanhanget är det främst strävandena för att kvinnor ska få mer plats i politiken som ska nämnas (Dahlgren, Engström, Larsson 1985. s 118-123).

I kapitlet Centerns kvinnoförbund ur ett sociologiskt perspektiv analyserar Dahlgren betydelsen av traditioner, arbetsformer och motsättningar för social förändring. I det första avsnittet jämförs avdelningar av olika storlek utifrån en enkätundersökning av samtliga lokalavdelningar samt intervjuer med enskilda medlemmar. Där undersöks till exempel avdelningarnas sammansättning och struktur, medlemmarnas ålder, hur ofta de träffas samt hur rekryteringen av yngre medlemmar bedrivs. Vidare ställs frågor till avdelningarna kring politiska uppdrag, inställning i vissa politiska frågor och hur avdelningarna upplever att de kan påverka förbundets.

Några resultat av enkätundersökningen är att CKF vill vara en egen organisation fristående från Centerpartiet. Vidare framkommer det att medlemmarna är politiskt medvetna och att medlemskapet skänker dem socialt utbyte. Resultatet av enkäten visar även att medelåldern hög och det är svårt att rekrytera nya yngre medlemmar. Avdelningarna ser det som viktigt att bevara traditioner och här ska speciellt nämnas sådana som har en kyrklig anknytning. Traditionen att ha månadsmöten verkar också vara av stor vikt och detta anses som en förutsättning för att avdelningarna ska överleva.

Angående vilka politiska frågor som förbundet bör ägna sig åt hamnar familjepolitiken överst, därefter kommer frågor om fred och nedrustning samt miljöfrågor och arbetsmarknadspolitiska frågor.

I undersökningen framkommer klara skillnader beroende på avdelningarnas storlek. De större avdelningarna är mer öppna än de små, på det sättet att de har en mer utåtriktad verksamhet än de mindre avdelningarna har. Dessa kännetecknas av en mer intim karaktär och i vissa fall verkar detta hämmande på nyrekryteringen av yngre medlemmar. De större avdelningarna är mer medvetna om förbundets verksamhet än de mindre och som oftare tar initiativ i kommunalpolitiska frågor (a.a 1985. s 195-197, 225-227).

I det följande avsnittet görs en jämförelse mellan glesbygd och tätort för att undersöka om det har någon betydelse var flertalet av en avdelnings medlemmar bor. Det är endast på några enstaka punkter som medlemmarnas huvudsakliga bostadsort i en avdelning uppvisar några avsevärda skillnader. Bland annat är det vanligare att avdelningar i större samhällen lämnar ifrån sig motioner i olika frågor och vill ha mer politik i verksamheten. Det är också svårare att rekrytera ordförande i stadsavdelningar.

Vidare behandlas betydelsen för avdelningarnas geografiska läge vad gäller bland annat verksamhet och rekrytering, politiska uppdrag och frågor, inställning till distrikt och förbund samt synen på Centerpartiet. Avdelningarnas geografiska läge har undersökts med utgångspunkt i en sammanslagning av distrikten i olika geografiska områden. Det tycks inte finnas några enhetliga mönster för de olika områdena. Något som framkommer är dock att det är betydligt vanligare att de skånska avdelningarna tillsammans med de i norra Norrland, har en annan uppfattning än partiet än övriga avdelningar (a.a 1985. s 229-230, 236, 238).

Efter det kommer en sociologisk essä om landsbygdskvinnors politiska socialisation under rubriken tradition och social förändring. Den avslutas med en sammanfattande diskussion om "traditionen som kollektiv ram för individen inför framtiden". Dahlgren för här fram att enligt hennes studier av CKF urskiljer sig ett antal skiljelinjer mellan olika kategorier av medlemmar. Den första är den mellan så kallade storstadsavdelningar och landsbygdsavdelningar. En annan är den mellan äldre och yngre medlemmar och den tredje skiljelinjen är den mellan de som aktivt vill föra fram organisationens politiska ståndpunkter och påverka samhällsutvecklingen och de som inte själva vill ta politiska uppdrag men som

sympatiserar med de grundläggande värderingarna inom Centerrörelsen. Trots dessa skiljelinjer verkar det ändå som om bevarandet av den kvinnokultur och de traditioner som finns i CKF: s verksamhet är viktiga för de flesta medlemmar. Dahlgren talar om den kollektiva själ inom organisationen som vidmakthålls i samlingskring traditioner. Slutsatsen är, menar författaren, att CKF är ett exempel på en svensk folkrörelse som än idag till största delen kan ses som icke-professionell och icke-byråkratisk. Genom att ingå i ett kollektiv med traditioner och en viss sorts kultur ges rammar för individens handlande, också inför framtiden.

Det sista avsnittet i kapitlet handlar om motsättningar och social konflikt i Centerns kvinnoförbund. Här pekar Dahlgren på det som skapar motsättningar och konflikter inom den relativt homogena grupp som CKF: s medlemmar är. I detta sammanhang kan två organisationsidentiteter urskiljas. Den första identiteten kännetecknas av en låg lojalitet mot den egna organisationen och har istället utvecklat specialistkunskaper i att vara politiker. Den andra identiteten utmärks däremot av en hög lojalitet mot det egna förbundet men är inte intresserad av att aktivt delta i politiken (a.a 1985. 247-248, 251-252).

5. Teori

Till denna studie har kunskapssociologisk teori valts, vars uppgift är att analysera förhållandet mellan den sociala konstruktionen av verkligheten, det mänskliga tänkandet och den sociala kontexten. Berger och Luckmanns teori om kunskapssociologi har valts eftersom deras teori belyser hur individer uppfattar och formar sin sociala verklighet med hjälp av dennes kunskap, arv av rutiner och traditioner. Denna teori anser vi är relevant för denna studie eftersom den visar på det betydelsefulla för hur individen påverkas beroende på var och när hon/han föds, vilket kan vara avgörande för om individer blir medlemmar i Centerkvinnorna eller ej.

5.1 Berger och Luckmanns kunskapssociologiska teori

Berger och Luckmann presenterar sin kunskapssociologiska teori utifrån tre övergripande teman; *samhället är en mänsklig produkt, samhället är en objektiv verklighet och människan är en social produkt*. Det råder ett dialektiskt förhållande mellan de tre teman och inom varje tema definierar Berger och Luckmann olika begrepp. Detta gör att Berger och Luckmanns bok *Kunskapssociologi* är svår att förklara med sidhänvisning, varför vi väljer bort det här.

Fokus i kunskapssociologin är förhållandet mellan mänskligt tänkande och i vilken social situation det uppstår. Centralt blir därför att studera vad människor vet är verklighet i det vardagsliv de lever

Grundantagandet i denna teori är enligt Berger och Luckmann att mänskliga verkligheten konstrueras socialt.

Nyckelbegreppen i teorin är verklighet, vardagslivets verklighetskunskap, institution och språket.

Verkligheten definieras ”som en egenskap tillhörande fenomen som vi erkänner existerar oberoende av vår egen vilja” (Berger, Luckmann 1966. s 10). Berger och Luckmann menar att individer lever i en värld som är verkliga för dem. Vardagslivets verklighet ses av individen som en ordnad verklighet som delas mellan individer och bygger på vardagliga rutiner. Varje enskild individs verklighet är viktig och existerar inte utan att ständigt interagera och kommunicera med andra genom till exempel face-to-face situationer. I interaktionen mellan individer är det lättare om deras vardagskunskaper överensstämmer eftersom det då finns en naturlig förståelse för individers handlande.

Kunskap är en annan nyckelterm och definieras ”som vissheten om att fenomen är verkliga och att de äger specifika kännetecken” (a.a. s.10). Vardagskunskapen har flera funktioner, den skapar mening och struktur åt våra liv, konstruerar verkligheten och ligger till grund för vårt handlande. För individer är den självklar och sann kunskap. Vardagslivet domineras av vad

Berger och Luckmann kallar för kokbokskunskaper, den praktiska kompetensen som skapas vid rutinhandlingar. Denna kunskap har en betydande plats i det sociala kunskapsförrådet, hur mänskliga relationer fungerar. De menar att individer vet, genom återupprepningar och rutiner, vad som ska göras och hur det ska göras. Individers kunskaper om vardagslivet är strukturerade i avgränsade områden, för vad som är relevant för personen.

Språket är en av de viktigaste beståndsdelarna i vardagslivets verklighet och har sitt ursprung i face-to-face situationer. I en sådan situation uppstår en intersubjektiv verklighet genom att individer talar med varandra. Individerna talar medan de tänker, de hör i stort sätt samtidigt vad som sägs och det möjliggör en oavbruten, ordnad ömsesidig kontakt med subjektiva känslor som de båda hyser. Här får individerna mer kännedom om inte bara den andre utan även sig själv, eftersom personen får tillfälle att objektivt och kontinuerligt uppleva sin egna subjektiva mening. Kroppsspråket är också viktigt i interaktionen men det kan inte överleva utanför face-to-face-situationen, vilket däremot det talade språket kan. Individer kan genom samtal förflytta sig från här och nu- situationen och tala om något som inte finns i individernas närhet.

Institutioner är en mänsklig produkt och de är både statiska och dynamiska. Berger och Luckmann menar att människan konstruerar sin egen natur, skapar sig själv. Institutioner uppstår där ömsesidiga typifieringar av vanemässiga handlingar förekommer men även det typiska hos aktörerna i institutionen. De gemensamma typifieringarna av handlingar skapas inte genast utan de byggs upp av en gemensam historia, där av är institutionerna produkten. Det mänskliga handlandet kontrolleras av institutionerna genom redan i förväg definierade handlingsmönster och när institutionaliseringsprocessen inte lyckats kan ytterligare kontrollmekanismer bli tvungna att tillföras, så som till exempel lagar. Institutioner består vanligen av ett flertal individer och utgörs i allmänhet av ett kollektiv. Det vanemässiga mönster som skapas vid en begynnande institutionalisering är föränderlig men när överföringen sker exempelvis till barnen så tättnar den institutionella världens objektivitet och förklaringen till rutinen blir ”– så här gör man”. I detta skede tappas lite av genomskådligheten eftersom det för dem som ärver det vanemässiga mönstret nu är en given verklighet (Berger, Luckmann 1966). Dessa fyra nyckelbegrepp är grunden för de tre olika teman som Berger och Luckmann presenterar, nedan redogörs för dessa tre var och ett tillsammans med sina begrepp.

5.1.1 Samhället är en mänsklig produkt

Berger och Luckmann menar att känslor och tankar kan objektiveras, vilket tydligt visas genom produkter av mänskliga aktiviteter. Dessa, produkter och aktiviteter, är element i den gemensamma världen och vardagslivets verklighet är bara möjlig genom alla objektiveringar som blivit till genom individers subjektiva avsikter. Människan skapar gemensamt miljö och samhällsordningen i en ständigt pågående mänsklig aktivitet.

Ett av de begreppen som Berger och Luckmann tar upp under detta tema är **typifieringen** av så väl människor och deras roller som av situationer. I interaktionen, om än ytligt, så typifierar individerna varandra, sätter etiketter, så som till exempel kvinna/man, rik/fattig. Detta sker i situationer som i sig är typiska, även händelser och upplevelser typifieras. Denna kategorisering av individer och situationer som hela tiden fortgår kallar Berger och Luckmann för typifieringsscheman. Efter hand som interaktionen fortskrider kommer det fram nya fakta och typifieringsschemat modifieras därför under tiden. Typifiering av individer görs möjlig genom språket, då inte bara i det talade språket utan även kroppsspråket och symbolspråket är viktigt. Genom det kan de subjektiva känslorna läsas av och vi förstår bättre hur andra upplever sin verklighet. Vid första mötet är det viktigt hur vi uppfattar och uppfattas, det är här individerna sätter etiketten på varandra. När till exempel två individer interagerar så uppstår snabbt en typifiering av varandra genom speciella roll- och handlingsmönster. Den

ene individen kommer snart att kunna förutsäga den andra individens handlingar, och tvärtom. Rutinerna blir så småningom tagna för givna och individerna kommer att kunna förutsäga varandras handlingar. Detta leder till att de flesta handlingarna utförs med låg uppmärksamhet. Rutinerna möjliggör en arbetsfördelning, vilket öppnar vägen för innovationer som i sig däremot kräver uppmärksamhet. Under denna aktivitet skapas en social värld med rötterna till en växande institutionell ordning.

Habitualisation är ett annat begrepp som tas under detta tema. Individer habitualiseras med hjälp av lagrad kunskap som har förvärvats genom återupprepningar och rutiner. De vet vad som ska göras och hur det ska göras i till exempel interaktionen med andra individer. Den mänskliga aktiviteten blir till ett vanemässigt mönster, aktiviteten utförs på samma sätt och med samma kraftbesparing. Dessa rutiner gör det till en psykologisk fördel för individen eftersom antalet handlingsalternativ minskar, individen slipper fatta beslut och behöver ej heller definiera varje situation på nytt. Denna bakgrund av vanemässiga handlingar frigör energi som kan behövas vid nödvändigt beslutsfattande vid andra tillfällen.

Med **relevansstruktur** menar Berger och Luckmann att individers kunskap om vardagslivet är strukturerade i avgränsade områden för vad som är relevant för personen. Detta avgörs i en del fall av individers praktiska intresse och i andra fall i dennes situation i samhället. Människans relevansstruktur korsas av andra människors relevansstrukturer, vilket ofta leder till intressanta samtal dem emellan. I vardagslivets verklighet är det vanligt att individer har gemensamma relevansstrukturer. Men även specifika relevansstrukturer förekommer och kan till exempel vara individer som är specialister inom ett visst ämne. Det som är relevant kunskap för vissa individer är inte relevant kunskap för andra, till exempel fackkunskap. Individer vet oftast vilken relevansstruktur som gäller i givna situationer och delas den inte blir interaktionen trögare.

Sedimenteringsbegreppet förklaras vara en kunskap som cementeras hos individen, den stelnar och bevaras i minnet som entiteter. De känns igen och individer som lever med samma erfarenheter och kunskapsförråd har lättare att interagera med varandra. Endast en liten del av individers erfarenheter stannar kvar i medvetandet, menar Berger och Luckmann. Det är genom språket som individers delade erfarenheter blir objektiverade. De blir tillgängliga för alla och överförs från en generation till en annan och från ett kollektiv till ett annat.

Traditioner är summan av kulturella element som finns i samhällen och skapas av individer tillsammans. Den fyller en viktig social funktion i samhället och utvecklas och omformas av nya generationer hela tiden. Genom traditioner skapas gemenskapskänsla mellan individer, vilket är viktigt i oroliga samhällen.

All kunskap som individer samlar på sig till ett perspektiv kallar Berger och Luckmann för **subuniversa**. Utifrån den ihopsamlade kunskapen ser vi utifrån ett visst perspektiv så som till exempel kön, klass, kultur etcetera. Det kan förekomma att olika perspektiv står i konflikt med varandra (Berger, Luckmann 1966).

5.1.2 Samhället som objektiv verklighet

Under institutionaliseringen formas det mänskliga jaget och förstås bäst i det speciella sociala sammanhang i vilket jaget skapas. De genetiska förutsättningarna är givna vid födelsen, men då inte den subjektiva och objektiva identiteten. Institutionalisering är viktig och nödvändig för människan, utan den skulle människans liv bli ett kaos. Berger och Luckmann jämför människan med djuren, och menar att människan är underutvecklad sin driftsmässiga strukturering. Detta har djuren med sig vid födelsen vilket inte människor har. Det utvecklas däremot i en ömsesidig relation med barnets yttre värld. De menar vidare att fosterstadiet fortsätter under det första levnadsåret och först efter det blir det en människa. Detta sker i samspel med miljön, inte bara den naturliga utan även miljön med sin speciella kultur och

sociala ordning. Detta påverkas och överförs genom den signifikante andra till exempel föräldern till barnet.

När den institutionella ordningens objektiveringar ska överföras till en ny generation måste en **legitimering** äga rum, vilket inte är nödvändigt vid första skedet av institutionaliseringen eftersom den är självklar för alla berörda parter. Legitimeringen av institutioner och företeelser i samhället har funktionen att göra de primära objektiveringarna som blivit institutionaliserade objektivt tillgängliga och subjektivt rimliga. Legitimering är att göra något berättigat och den har både kognitiva och normativa element. För att institutioner ska legitimeras måste den genomgå en process i fyra steg, enligt Berger och Luckmann.

Första legitimeringsnivån är grunden för vad de andra tre nivåerna vilar på. Språket med dess ordförråd är det viktigaste, det är där igenom individerna får förklaringarna till den institutionella ordningen. Detta sker med hjälp av enkla påståenden så som till exempel – det är så här man gör.

Den andra nivån av legitimeringen sker genom till exempel ordspråk, sagor och legender. Genom dem får vi elementär kunskap.

Tredje legitimeringsnivån innefattar tydliga teorier med omfattande referensramar för varje sektor av det institutionaliserade handlandet. Vidarebefordrandet av teorierna sker med hjälp av experter på det givna området.

Den fjärde och sista legitimeringsnivån omfattar den institutionella ordningen i en symbolisk totalitet, symbolisk universa. På denna nivå är alla sektorer av den institutionella ordningen integrerade i en allomfattande referensram. Detta är ett filosofiskt stadium som söker svar på mänskligheten och samhället.

Symboliskt universa legitimeras med hjälp av **universumbevarande begreppsmaskinerier** och kan ses som legitimering av andra grad. Begrepp från till exempel teologi, mytologin och naturen används för att förklara och förstå det symboliska universat. Detta är viktigt om avsikten är att överföra det till nästa generation. Hotet mot detta kan vara att det dyker upp ett alternativt symboliskt universa. Botemedlet till det kan vara att segregera dem, integrera dem i det symboliska universat eller att förgöra dem rent fysiskt.

Samhällets organisering är det sista begreppet under detta tema. Berger och Luckmann menar att de flesta moderna samhällena är pluralistiska, de har ett gemensamt kärnuniversum. De olika delarna av universat lever sida vid sida i en ömsesidig anpassning. Utifrån det byggs det ideologier som antas av grupper och modifieras i enlighet med de intressen som måste legitimeras. Ideologierna i universat tolereras av varandra i olika grad eller så pågår det till och med ett samarbete emellan. Organiseringen skapar trygghet och stabilitet, all socialt konstruerad universa är historisk produkt av mänsklig aktivitet och det gör den föränderlig vilket sker genom individers konkreta handlingar. Verkligheten är socialt definierad, individer och grupper av individer tjänar som definierare av verkligheten (Berger, Luckmann 1966).

5.1.3 Människan är en social produkt

Berger och Luckmann menar att individer inte föds som samhällsmedlem, utan är vid födelsen mottaglig för socialisationen och blir medlem under en tidssekvens där deltagandet i den sociala dialektiken utvecklas. Samhället förstås i termer av en pågående dialektisk process, vilken består av tre moment; externalisering, objektivering och internalisering. Som samhällsmedlem deltar den individuella individen i denna dialektik genom att denne "externaliserar sitt eget väsen i den sociala världen och internaliserar den som en objektiv verklighet"(a.a s.153).

Individen föds in i en objektiv social struktur och objektiv social värld. **Primär socialisation** utförs av barnets signifikante andre, till exempel förälder. Barnet internaliserar de signifikanta andras värld som den enda. Detta orsakar att denna världsbild sitter mycket djupare i barnets medvetande än världsbilderna i den sekundära socialisationens

internalisering. De signifikanta andras förmedlar sin värld till barnet. Barnet internaliserar samhällets normer och värderingar genom någon annans, till exempel föräldrarna, subjektiva processer som därigenom blir subjektivt meningsfull för barnet självt. Språket är också här viktigt eftersom det är genom det som överföringen sker. När generaliserande andra har etablerats i barnets medvetande slutar den primär socialisationen och övergår till den sekundära.

Efter den primära socialisationen kan det uppstå kriser som förorsakas av att barnet plötsligt inser att de signifikanta andras värld inte är den enda världen som existerar. Den primära socialisationen övergår nu till **sekundär socialisation**. Men denna socialisation förutsätter alltid en socialisation på den primära nivån. Här i den sekundära socialisationen, institutionaliseras de institutionella undervärldarna, vilken sort och i vilken utsträckning bestäms av hur pass komplex arbets- och kunskapsfördelningen är. Med detta menas kunskaper som uppstår till följd av arbetsfördelningen, även rollspecifika kunskaper har direkt eller indirekt sina rötter i arbetsfördelningen. Rollerna i den sekundära socialisationen är i hög grad anonyma och kan lätt frigöras från den enskilde individen som utför rollen, de är utbytbara, givetvis inom ramen för den institution som avses. Lärare kan till exempel bytas ut mot en annan lärare. Berger och Luckmann menar att det moderna skolväsendets utveckling är det bästa exemplet på sekundär socialisation, vilket äger rum under överinseende av specialiserade organ. Familjen har förlorat betydelsen för den sekundära socialisationen till följd av detta. Under denna socialisation uppfattas den institutionella kontexten och socialisationen utförs av den generaliserande andre, annan samhällsmedlem, till exempel lärare eller kamrat.

Bibehållandet av den subjektiva verkligheten är ett annat begrepp som Berger och Luckmann tar upp under detta tema. Här förklaras hur hoten mot internaliseringsinnehållet i den subjektiva verkligheten kan minimeras. Varje livsdugligt samhälle måste utveckla metoder så att verkligheten kan vidmakthållas och garantera harmoni mellan den objektiva och subjektiva verkligheten. I den primära socialisationen är verkligheten oundviklig för individen och betraktas som framgångsrik. Den sekundära socialisationen uppfattas däremot som mindre rotad och är därför lättare att rubba. När individer interagerar med främlingar kan den subjektiva socialisationen hotas eftersom individen blir medveten om en alternativ verklighet. Författarna skiljer på två typer av vidmakthållandet av verkligheten; Det rutinmässiga vidmakthållandet och vidmakthållandet vid kris. Det rutinmässiga vidmakthålls ständigt genom interaktionen och rutinen, vilket är institutionaliseringens innersta väsen. Både den signifikante andre och mindre betydelsefulla individer bidrar i mötet till att stärka individens subjektiva verklighet. Den är beroende av speciella rimlighetsstrukturer, med vilket menas att individen inte kan behålla identifikationen av sig självt utan måste få den bekräftad genom kontakt med andra av samma verklighet. Den andra typen av metod, den som uppstår vid kris, är ungefär den samma som ovan men verkligheten måste här styrkas tydligt och intensivt med hjälp av rituella tekniker.

Misslyckad socialisation ”förstås i termer av asymmetri mellan den objektiva och den subjektiva verkligheten” (a.a. s.190). Största socialisationsframgångarna finns i samhällen med enkel arbetsfördelning och minimal kunskapsfördelning eftersom det inte här existerar något identitetsproblem, alla vet vilka de andra är och alla vet vilka de själva är. Misslyckandet av socialiseringen i dessa samhällen beror på stigmatisering av individer. I samhällen där olika objektiva världar existerar kan socialiseringen misslyckas så till vida att individen väljer den andra världen, vilken för individen inte tillhör den primära socialiseringen.

För att **resocialiseras** krävs det processer som liknas vid den primära socialisationen. Detta är en svår uppgift och grundkunskaperna som individen en gång lärde in måste nu läras om (Berger, Luckmann 1966).

6. Metod

Under denna rubrik presenteras först den kvalitativa metoden. Efter det följer en beskrivning av kvalitativ intervju och källanalys. Vidare redogörs för validitet och analys och bearbetning av kvalitativt material och slutligen förklaras vårt val av metod.

6.1 Kvalitativ metod

Den kvalitativa metoden är den vanligaste metoden när det gäller att öka förståelsen för sociala processer och sammanhang. Det är inte strävan efter det typiska som är det centrala, utan intresset ligger i att upptäcka det unika och ibland avvikande. Den kvalitativa metoden är också användbar i syfte att försöka se flera olika sidor av det som studeras och förhoppningsvis få fram en helhetsbild. Till de kvalitativa metoderna räknas intervjuer, observationer och källanalys (Holme, Krohn Solvang 1997. s 78-79). Utmärkande för kvalitativ metod är direktkontakt och närhet mellan forskare och den som skall intervjuas eller observeras. Närheten är viktig för att kunna sätta sig in i de undersökta situationen och om möjligt erhålla en djupare och mer fullständig uppfattning av det som studeras. Samtidigt som forskaren vill öka förståelsen för fenomenet som undersöks genom detta inifrånperspektiv, gäller det även att kunna inta en neutral ståndpunkt och se på undersökningssituationen utifrån (a.a. s 92-93).

Utgångspunkten i ett kvalitativt tillvägagångssätt är forskarens förförståelse och fördomar. Förförståelsen grundar sig på kunskaper hämtat från erfarenhet och utbildning och är för varje forskare unik, vilket leder till att han/hon gör just de tolkningar av materialet som samlats in. Fördomar är socialt och subjektivt grundade och en viktig faktor för hur vi ser på det som ska undersökas. Det går aldrig att göra sig fri från sina fördomar och detta måste varje forskare vara medveten om.

Urvalet i denna metod måste inte vara representativt eller bestå av en viss mängd fall. Den kvalitativa metoden innebär också begränsningar eftersom det för en annan forskare nästan är omöjligt att utföra samma undersökning och komma fram till samma resultat. Själva situationen är också så unik i sin utformning att det är svårt att vid ett senare tillfälle hitta och studera samma situation igen (a.a. s 95; Gustavsson, red 2003. s13-14).

Eftersom vårt syfte med studien är att utifrån ett kunskaps sociologiskt perspektiv öka förståelsen för hur vardags verkligheten konstrueras, hur den påverkar handlandet och skapar mening för fem centerkvinnor, är ett kvalitativt arbetssätt det mest användbara. Därför har vi valt bort den kvantitativa metoden vars främsta uppgift är att generalisera, mäta och förklara fenomenet som studeras (Holme, Krohn Solvang 1997. s 78-80).

6.2 Kvalitativ intervju

Intervjuer som genomförs kvalitativt har som huvudsyfte att gå på djupet, att hitta variationer eller kanske få fram en helhetsbild, inte att generalisera eller göra anspråk på representativitet som är bärande i den kvantitativa modellen.

Undersökningssituationen i den kvalitativa intervjun kan liknas vid ett samtal men det är för den delen viktigt att forskaren noga lyssnar på svaren och ställer följdfrågor när detta är nödvändigt. Det är viktigt för intervjuaren att försöka uppnå en närhet till intervjupersonen för att nå fram till intervjupersonens åsikter, känslor, erfarenheter och kunskap om det som undersöks. Denna sorts intervju kräver mycket av den som intervjuar; känslighet, skicklighet, koncentration samt att hela tiden behålla intervjuens syfte i minne

Forskaren försöker så lite som möjligt att påverka respondenten och har bara teman och ramar för vad intervjun ska handla om, denna metod kallas för ostrukturerad intervju. För att verkligen få svar på det som efterfrågas och för att ha kontroll över intervjusituationen är det vanligast att använda sig av en manual med riktlinjer för intervjun. Intervjuer görs vanligen enskilt med en person i taget.

Men de kan också utföras i grupp i form av så kallade gruppintervjuer. Denna form av intervju liknas mer vid en diskussion och är lämplig när det gäller att studera grupperns samspel och processer. I gruppintervjuer finns det möjlighet för deltagarna att utforska varandras skäl till att vara av en viss åsikt. Det kan också förekomma argumentationer och ifrågasättande mellan intervjupersonerna vid gruppintervjuer, vilket kan leda till att forskaren får en mer realistisk beskrivning av vad individerna tycker och tänker. Genom en intervjuperson kan det också framkomma synsätt under intervjun som andra deltagare inte tänkt på innan och som de kanske blir beredda att hålla med om. Svar som intervjupersonerna ger kan också modifieras och utökas efter att hon/han har hört andra deltagares resonemang eller svar. För att alla ska komma till tals vid en gruppintervju så är det lagom att 6-7 personer deltar.

Intervjupersoner har rätt att vara anonyma och forskaren ska kunna säkerställa att andra inte ska kunna förstå vem intervjupersonen är. Det är viktigt att de inte luras att delta i en studie på falska premisser, personen i fråga ska själv kunna ta ställning om deltagandet i studien.

Ur intervjumaterialet sällas sedan den information ut som forskaren efterfrågar. Den kvalitativa intervjuformen är på detta sätt arbetsam och används vanligtvis inte när det gäller att intervjua ett större antal personer.

För att få bästa möjliga svar på de frågor forskaren ställer, är det av vikt att intervjupersonen känner sig trygg under intervjun. Det kan därför vara lämpligt att den som ska intervjuas själv får välja intervjuplats.

Om det är tänkt att användas bandspelare vid intervjutillfället, är det viktigt att i förväg fråga intervjupersonen om detta. Fördelarna med ljudupptagning är att det går att lyssna på tonfall och ordval flera gånger efter det att intervjun är avslutad och att allt som sägs i intervjun kommer med. Detta kanske inte är fallet om forskaren antecknar under intervjuens gång. Användandet av bandspelare kan påverka negativt, eftersom den intervjuade kan känna sig hämmad. En annan nackdel är att det tar lång tid att lyssna igenom banden och transkribera materialet till nedskrivna text. En annan sak som ska tänkas på när det gäller intervjusituationen är att använda ett språk som passar respondenten. Ledande frågor bör undvikas och likaså ska frågan varför användas i så liten utsträckning som möjligt, eftersom den lätt kan uppfattas som ett ifrågasättande av intervjupersonens handlingar (Gustavsson. 2003. s 234, 241, 246; Holme, Krohn Solvang 1997. s 32, 99-100, 106-108, 130; Bryman 2001. s 325).

En avgörande del i forskning är valet av undersökningspersoner. I en kvalitativ studie sker inte valet slumpmässigt, utan görs för att få en så stor variationsbredd och så stort informationsinnehåll som möjligt. Det bygger på redan definierade och formulerade uppfattningar om det som ska studeras.

Väljs personer med goda kunskaper i det som undersöks, ökas informationsinnehållet ytterligare. Vid val av dessa personer är det dock viktigt att vara medveten om att de kan förvränga verkligheten och vara övertygande på grund av sin kunskap.

Vid fel val blir hela undersökningen värdelös, därför är det viktigt att välja personer som berörs av det tänkta ämnet (Holme, Krohn Solvang, 1997. s 101, 104).

6.3 Källanalys

En källa är ett "skriftligt nedtecknat material, men källmaterial blir det först när vi använder det" (Holme, Krohn Solvang, 1997. s125). Källanalysering kan vara problematiskt så till vida att tillfälligheter kan vara avgörande för vilken information som finns tillgänglig. Allt kanske inte är nedskrivet, det kan ha försvunnit, tidpunkten för källans tillkomst saknas och svårigheten med bedömningen av innehållet kan också vara ett problem.

Urval och sällning av information sker mellan uppkomstsituationen av källan och när användandet av den sker, de är präglade av värderingar. Så är även fallet med de frågeställningar som används som utgångspunkt vid bearbetningen av källor.

Första steget i källanalys, efter att val av problemställning är gjord, är arbetet med källobservation, med vilket menas sökandet efter den källa som ska belysa problemställningen. Det kan vara svårt att hitta källor som passar till de huvudsakliga frågorna och är relevant för arbetet, det är därför viktigt att skaffa sig en överblick av den information som finns tillgänglig.

Andra steget är att ursprungsbestämma källan; är den äkta, är den den utger sig för att vara, stämmer dateringen, är det en primär- eller sekundärkälla och vem står bakom den? Syftet med detta är att kunna avgöra relationen mellan informationen och situationen som den handlar om och ”ju närmare källan är knuten till den situation den behandlar, desto större betydelse får den” (a.a. s 131-134).

Tolkning av källan är det tredje steget i källanalysen och målet med den är att ge en bild av informationens struktur och helhet. Här analyseras det som står i källan och vad som är avsett att säga med informationen den förmedlar. Det är också viktigt att skaffa tilläggsinformation för att få en så komplett bild som möjligt av situationen.

Det fjärde och sista steget är bestämningen av hur användbar källan är, värdet eller betydelsen av den i relation till syftet med arbetet. Trovärdigheten av källan är viktig och likaså i vilken utsträckning den kan belysa centrala frågor i arbetet. Vilken typ av källa som än väljs, så är det ändå tolkningen av den som är det avgörande (a.a. s 135,138).

Eftersom tolkningar av protokoll ska utföras i denna studie så följer nedan en redogörelse för hur protokoll ska föras och justeras.

Vid möten där beslut fattas måste protokoll föras eftersom alla medlemmar ska ha möjlighet att ta del av vad som har beslutats, det ska kunna kontrolleras om allt har gått rätt till. Sekreteraren som valts till mötet ska först anteckna var mötet äger rum, datum, tid, vilket slags möte det är och vilka som är närvarande. Punkterna på dagordningen följs i tur och ordning och det viktigaste är att anteckna vad som beslutas. Sekreteraren ska använda enkla ord och så lättförståeligt språk som möjligt. När protokollet har renskrivits och undertecknats av sekreteraren ska justerare, som utsetts vid mötet, kontrollera det som nedskrivits så att mötet har blivit rätt återgivet. Vanligen är det en eller två justerare, men ordförande vid mötet kan också justera protokollet. Dessa utvalda har då möjlighet att ändra i protokollet. Ibland kan föreningen välja att läsa upp protokollet vid nästkommande möte och då har alla möjlighet att göra ändringar. Justeringen görs då av ordföranden som valts vid detta möte (Elmgren, 1995. s 33-35).

6.4 Validitet

Vid bearbetning av undersökningsmaterial är kritisk prövning och noggrannhet viktig för att uppnå en tillfredställande grad av validitet, tillförlitlighet. Forskaren bör sträva efter att göra de mätfel som kan uppstå så små som möjligt.

Validiteten är beroende av vad vi mäter och att det är det vi avser med undersökningen som verkligen mäts. Det viktigaste är dock att informationen av det som mäts ger svar på forskningens syfte och att göra den empiriskt mätbar. Vid kvalitativ forskning är det viktigt att forskaren förmår att uppnå kvalitet genom att valet av metod överensstämmer med studiens syfte (Holme, Krohn Solvang 1997. s 163-167; Bryman 2002. s 257).

6.5 Analys och bearbetning av kvalitativt material

Analys av kvalitativa data börjar oftast med kodning. Med kodning menas att forskaren skapar begreppskategorier, sätter etikett, på det insamlade materialet. Frågor som blir aktuella

vid utveckling av koder kan exempelvis vara; Vad representerar eller handlar denna information om? Vilket tema är den ett exempel på?

När intervjuutskrifter ska kodas kan marginalanteckningar vara till hjälp för att utveckla koderna till etiketter eller rubriker av materialet. Tillvägagångssättet kan variera, förr klippte och tejpade forskaren ihop pappersmaterialet för att dela upp utskrifterna i olika enheter. I modernare tid kan detta göras med datorns hjälp. Vad som är viktigt är att spara en säkerhetskopia av den första utskriften av materialet.

Med fördel kan kodningen startas redan innan allt material är insamlat, detta för att mildra känslan av att drunkna i data. Kodningen kan betraktas som en cyklisk process, eftersom begreppskategorierna skapas efter att materialet lästs om och om igen. I den kvalitativa bearbetningen av material kan tre olika stadier urskiljas. Den första nivån av kodningen är den första genomläsningen, där forskaren söker efter ansatser och mönster. I nästa stadium, andra genomläsningen, kan kontinuerliga notiser göras vilka är relativt grundläggande och kan kopplas till relevanta teman. Vid tredje stadiet är det viktigt att granska koderna eftersom det här kan förekomma att två eller flera ord eller fraser representerar samma företeelse. Kodning ska inte likställas med analysen, men den är viktig för forskaren eftersom den styr tänkandet av datainnehållet. En annan viktig mekanism vid kodning är att mängden av data kan minskas och bli därmed mer lätthanterlig.

Det negativa i användandet av kodningssystemet i den kvalitativa dataanalysen är att sambandet mellan det som sägs och den sociala situationen går förlorad. Detta då genom att textstycken plockas ut ur sin helhet.

Eftersom studier inte görs för att redogöra för vad individer gör, säger och anser får arbetet med kodningen betydelse först då den relateras till en teori. Forskare är ofta alltför försiktiga med detta eftersom rädslan är stor för att det som intervjupersonerna säger ska förvrängas (Bryman 2001 s 383-385, 387-388; Svenning 2000 s 151).

6.6 Val av metod

Till denna studie har kvalitativ metod valts eftersom syfte med studien är att utifrån ett kunskapssociologiskt perspektiv öka förståelsen för hur vardagsverkligheten konstrueras, hur den påverkar handlandet och skapar mening för fem centerkvinnor. Detta kan inte uppnås med kvantitativ metod vars främsta uppgift är att generalisera och förklara.

Med hjälp av Centerkvinnornas distriktsordförande i Blekinge fick vi kontakt med en lokalavdelning som var villig att delta i studien. Ordföranden i lokalavdelningen (se förklaring under Centerkvinnorna av idag) valde själv ut de fem respondenterna som deltog i gruppintervjun.

Intervjun genomfördes med bandspelare efter att intervjupersonerna accepterat det. Anteckningar gjordes även under intervjun för att hålla isär vad som sades av vem. Detta för att underlätta arbetet med transkriberingen eftersom det för oss var fem helt okända röster som skulle behandlas.

Ursprungligen var tanken att genomföra enskilda intervjuer, eftersom vi var rädda för att deltagarna skulle påverka varandra vid en gruppintervju. Vid kontakt med intervjupersonerna var önskan om gruppintervju stor och därför bestämdes att följa deras önskan eftersom risken fanns att förlora dem som intervjupersoner. För att minimera risken för att de skulle påverka varandra så skickade vi ut ett brev där vi bad dem att inför intervjun tänka på vad det betydde för dem att vara medlem i Centerkvinnorna. Med detta brev ville vi även presentera oss för intervjupersonerna och samtidigt bad vi dem att svara på några frågor om sig själva. Denna information sände de sedan tillbaka till oss för att vi skulle vara förberedda på deras bakgrund.

Respondenterna valde själva plats och tid för intervjun. Detta är viktigt eftersom personerna ska känna sig trygga i intervjusituationen och även känna att de har tid till intervjun.

Under intervjun ställdes till viss del strukturerade frågor och beroende på vad respondenterna svarade, ställdes följdfrågor. Dessa frågor var knutna till Berger och Luckmanns kunskapssociologiska begrepp, eftersom det i analysen vävs samman med resultatet. För att intervjupersonerna skulle finna en tillit och närhet till oss valde vi att berätta att vi själva är uppvuxna på landet, med föräldrar som hade lantbruk, var Centerpartister och Centerkvinnor. Vi valde också att berätta för dem att en av oss är medlem i Centerkvinnorna, detta för att de skulle känna sig trygga i vårt syfte med studien och att vi inte ville skada dem eller avdelningen på något sätt. Med detta tror vi att vi visade på att vi till viss del delar deras erfarenheter av verkligheten. En fördel med detta är att förståelsen för oss ökar av det studerade fenomenet.

Intervjupersonerna och avdelningen har erbjudits anonymitet och fingerade namn i resultatdelen, vilket har accepterats. Detta gjordes med hänsyn till deltagarna men även till de övriga medlemmarna i avdelningen eftersom dessa fem kvinnor inte kan representera resten av avdelningens medlemmar. En annan anledning är att det i resultatdelen förekommer citat från intervjun och de upplevs som mer levande med fingerade namn än om numrering på intervjupersonerna används.

Tanken med att granska avdelningens protokoll är att beskriva avdelningens verksamhet mer ingående, vilket är svårt att uppnå enbart genom intervju med fem medlemmar. Vi har här tittat efter eventuella politiska frågor, hur uppdragsfördelningen mellan medlemmarna ser ut och om denna varierar från år till år. Vilka aktiviteter avdelningen har och om de är återkommande är ytterligare något som valts att studera. Protokoll från de tre senaste åren har använts i uppsatsen. Detta räcker för att belysa lokalavdelningens verksamhet såsom den ser ut i nutid. Eftersom protokollen genomgår en granskningsprocedur innan de skrivs under av justerare kan de därför ses som tillförlitliga.

Kodningen av det insamlade materialet började först efter att allt var anskaffat. Vi diskuterade om vi skulle använda oss av begreppen i teorin för att koda materialet eller använda oss av de teman som intervjupersonerna diskuterade. Eftersom vi fann det svårt att koda protokollen med hjälp av teorins begrepp valdes det sistnämnda. I denna studie har det insamlade materialet inte varit av större omfattning än att vi har kunnat koda i utskriftenas marginalkant. Protokollen spelar en roll på så vis att de styrker intervjupersonernas redogörelse för avdelningens verksamhet. I analysen har dock teorins begrepp och intervjun integrerats med varandra.

7. Resultat

Under denna punkt görs först en kontextuell beskrivning av avdelningen där intervjupersonerna är medlemmar och därefter presenteras resultatet av så väl protokollen som av intervjun.

7.1 Avdelningen som undersöks

Avdelningen i studien bildades relativt sent, i mitten av 1940-talet, och det var då sex kvinnor som tog initiativet till grundandet av avdelningen. Den första ordföranden blev senare den första kvinnliga ickesocialistiska ledamoten i länets landsting (SLKF-CKF Jubileumsskrift, Blekinge distrikt 1936-1986, 1986 s 56).

Medlemsutvecklingen har sedan 1962 följt en uppåtgående kurva och under 1970- och 80-talen låg medlemstalet aldrig under 60 medlemmar. Som minst var antalet medlemmar 39 kvinnor 1962 och som mest 69 stycken 1983. I början av 1990-talet kan en nedgång skönjas och sedan dess ligger medlemstalet mellan 50 och 55. År 2002 hade avdelningen 54 medlemmar.

Avdelningen är en av de mest aktiva i distriktet vad gäller sammankomster. År 2002 anordnades 20 sammankomster (Verksamhetsberättelser 1962-2002).

7.2 Granskning av protokoll

I vår studie används protokollen från avdelningen, som intervjupersonerna tillhör, för de tre senaste åren, 2000, 2001 och 2002. Detta för att få reda på hur de bygger upp sin avdelning med avseende på arbetsfördelning, mötesinnehåll och i vilket syfte sammankomsterna äger rum.

7.2.1 Årsmöten

Under årsmötena fördelas arbetsuppgifterna inför det nya året och även andra viktiga punkter tas upp under detta möte. När vi jämfört de olika årsmötena märker vi att styrelsen under dessa tre åren i stort sätt är identisk. Däremot så byts ombuden ut från år till år. Ombuden ska närvara vid vuxenskolans årsmöte, Centerkvinnornas distrikts- och kretsstämmor, Centerns distrikts- och kommunkretsstämmor. Ombuden redogör senare för vad som har sagts under dessa möten. Valberedningen byts också ut från år till år.

Under de tre åren som vi undersökt upprättas det aldrig någon verksamhetsplan inför de nya verksamhetsåren.

Under årsmötena beslutas om bidrag som ska delas ut till lokala organisationer eller verksamheter. Under dessa tre år bidrar Centerkvinnorna till:

Bidragsmottagare	År 2000	År 2001	År 2002
Världen angår oss	300:-	300:-	300:-
Cancerfonden	500:-	1000:-	1000:-
Kvinnojouren	1000:-	1000:-	1000:-
Centerkvinnornas valfond		1000:-	1500:-
Hem och skola	1000:-	1500:-	2000:-
CUF:s vänner	300:-	300:-	300:-
Summa	3100:-	5100:-	6100:-

Beslut om förnyelse av prenumeration av Blekinge Posten till den lokala folktandvården, distriktssköterskemottagningen och två äldreboenden fattas under samtliga årsmöten.

Även årsavgiften för medlemskapet beslutas under årsmötesförhandlingarna och låg under de två första åren på 50 kronor men höjdes år 2002 till 60 kronor.

Ombud för sex olika byar väljs varje år ut under årsmötet. Dessa ombud har till uppgift att ta upp medlemsavgift och fördela lotter som ska säljas och senare redovisa försäljningen. Ansvaret för kaffekokningen till de olika mötena under året växlar årligen mellan dessa byar.

Årsmötesförhandlingarna under de tre åren är lika med två undantag. Under årsmötet 2001 så fastställdes tillsammans med Centern en lista över kyrkomöteskandidater och stiftsfullmäktigekandidater till det kommande kyrkovalet. Under årsmötet 2002 valdes styrelsen till valkommitté, vilken har till uppgift att utse kandidater till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige inför det stundande valet.

7.2.2 Återkommande aktiviteter

Under de tre år som valts ut för denna studie kan märkas att många aktiviteter återupprepas från år till år. Till att börja med så genomförs en gemensam räfsning av gården runt om bygdegården och i anslutning till ett månadsmöte så genomförs den årliga blomskottsauktionen. Kyrkkaffe på Kristi himmelfärdsdag är ett annat återkommande uppdrag som Centerkvinnorna genomför. Heldagsresa med buss till olika utvalda platser genomförs i maj. Till dessa resor planeras olika studiebesök och besök av sevärdheter. Grillkväll med tipspromenad på sommaren är också återkommande. Lucia och dess auktion planeras redan under höstens början och även julfesten kräver tidig planering. På samtliga möten under dessa tre år protokollförs ”aktiviteten” kaffesamkväm.

I protokollen står ibland att läsa att tackkort lästs upp eller att tack framförts av medlemmar på möten. Av det drar vi slutsatsen att uppvaktningen skett genom avdelningen. Vid ett tillfälle står även att läsa om en tyst minut som hållits för att hedra minnet av en medlem som avlidit. Om detta står även att läsa att två Centerkvinnor deltagit vid dennes jordfästning och därför tackas för det på nästkommande möte. Tack riktas även till medlemmar som gjort betydande insatser för avdelningen, de belönas ibland även med blommor.

7.2.3 År 2000

Under detta år finns det nio protokollförda möten. Under dessa diskuteras bussturerna som anses som otillräckliga, varför en skrivelse sänds till länstrafiken. Förslag om motion i detta ärende diskuteras också.

Sommartid bedriver Centerkvinnorna lotteriförsäljning vid ett av de lokala turistmålen. I samband med detta önskas utökad kunskap för att kunna hjälpa och informera turister, därför föreslås det en temakväll för att utöka kunskaperna.

Studiecirkel skall genom vuxenskolan ordnas och det tänkta ämnet för det blir diskussioner om gamla handarbeten. Denna cirkel startas omgående och ska ha olika teman på söm och broderier.

Det beslutas att de tillsammans med andra Centeravdelningar ska protestera mot nedläggning av fyra förlossningskliniker.

Det ges information om ett kommande möte som anordnas av distriktet vilket handlar om allergifritt dagis och skola.

En lampkommitté tillsätts för att inhandla fönsterbelysning och dukar till bygdegården.

I några möten får deltagarna lyssna och titta på bilder från andra medlemmars resor.

Ett 55-års jubileum för avdelningen genomförs med middag, tipspromenad, lotteriförsäljning och bingolottospel.

Övriga frågor som diskuteras under året: den lokala skolans brister på lärare och brister som finns på dess skolgård, önskan om en lokal bensinmack och var den skulle kunna placeras samt hur de ska kunna locka yngre medlemmar till sig.

7.2.4 År 2001

Under detta år finns det tolv protokollförda möten. Studiecirkeln om gamla handarbeten fortsätter och avslutas med utställning tillsammans med några andra närliggande avdelningar. Detta annonseras även i lokalpressen för att allmänheten ska ha möjlighet att delta om intresse finns.

Det stundande kyrkovalet har en central plats i flera av årets möten. Här konstrueras listor till kyrkofullmäktige i samarbete med Centerpartiet. Information om hur kyrkan fungerar efter omorganiseringen delges vid ett av dessa möten.

Det beslutades om att praktiska inköp till bygdegården skulle göras, spotlights, skedar och flasköppnare.

Pyssekväll med påskpynt genomförs i början av verksamhetsåret.

7.2.5 År 2002

Under detta år finns det tio protokollförda möten. Under dessa möten planeras det för det stundande valet. Detta leder också till att information om Centerkvinnornas valprogram sker, vilket är uppdelat i fyra avsnitt och handlar om hälsa, barnvänligt arbete, maten och våld mot kvinnor. Affischer delas ut till medlemmar med syftet att sprida information om Centerledarens, Maud Olofsson, kommande framträdande på gymnasieskolan. Samåkning till detta möte planeras också. Handlingsprogram för centerpolitik ska utarbetas tillsammans med Centern och Centerkvinnorna.

Beslut fattas om fler utåtriktade möten under året. En sådan träff anordnas därför under vilken en miljövänlig bil visas, information om enskilda vägar och sophämtning ges också. Under detta möte delas valmaterial ut till samtliga besökare vilka också bjuds på kaffe med dopp.

Sommarresa till Aspö genomförs med åtta deltagare. Under denna resa besöker de hantverkshuset, kastellet och öns kyrka. Under hemfärden dricks det kaffe på Maxi och en del inköp görs.

Det beslutas att bygdegården ska få nya gardiner genom Centerkvinnorna.

Trivselkväll med påsksupé, naturbildsvisning, sångunderhållning och bingolottospel genomförs i mars detta år.

Tillsammans med Centern planeras och genomförs ett studiebesök på värmeverket och varvet i Karlskrona. Även detta år diskuteras det om möjligheterna till att öka medlemsantalet.

Vi blev häpnade när vi fick protokollen i vår hand, handstilen var så vacker och den liknade mer ett broderi än en protokollsbok. Alla blad sitter fast i boken, protokollen följs tidsmässigt och det senast förda protokollet läses upp vid nästa mötes början och godkänns av mötets deltagare. Efter det justeras det av en eller två utvalda justerare. Detta tyder på att källan har hög tillförlitlighet.

7.3 Intervjupersonerna och deras bakgrund

Här följer en presentation av de fem intervjupersonerna som deltog i gruppintervjun avseende ålder, yrke, antal år som medlem i Centerkvinnorna, eventuella politiska uppdrag samt hur de blev medlemmar i Centerkvinnorna. Vissa citat från intervjun används för att presentera kvinnorna närmare. Intervjupersonerna har som tidigare nämnts getts fingerade namn.

Sigrid är 58 år och har varit medlem i Centerkvinnorna i 35 år och sedan många år tillbaka är hon avdelningens ordförande. Sigrid har tidigare också varit styrelseledamot och områdesombud i avdelningen. Hon har även innehaft politiska uppdrag för Centerpartiets räkning som ersättare i kommunens omsorgsnämnd och som ledamot i den nu nedlagda konsumentnämnden. Under en period satt Sigrid också med som ledamot i kyrkofullmäktige. Förutom att ha arbetat sju år på en livsmedelsindustri i trakten och varit hemma med sina barn i lika många år, har Sigrid varit mjölkbonde i cirka 25 år. Det är nu meningen att en av sönerna ska ta över gården efter Sigrid och hennes man.

Anna-Lisa är 69 år och har varit medlem i Centerkvinnorna i cirka 40 år. Hon är områdesombud i avdelningen samt sekreterare i kretsstyrelsen. Anna-Lisa har varit ledamot i kyrkofullmäktige samt haft uppdrag som kommunrevisor. Sedan några år tillbaka är hon pensionär, men arbetade tidigare som sekreterare på samma arbetsplats i 49 år. Hon är engagerad i hembygdsföreningen och pensionärsföreningen.

Agnes är 66 år och medlem i Centerkvinnorna sedan 30 år tillbaka. Liksom de andra är hon områdesombud, men innehar även posten som avdelningens sekreterare. Utöver det har hon inte haft några andra politiska uppdrag. Agnes är nu pensionär, men har dess för innan sysslat med lantbruk i större delen av sitt liv. Sedan 10 år tillbaka är gården utarrenderad.

Sigrid, Anna-Lisa och Agnes är lantbrukardöttrar och deras föräldrar var centerpartister och centerkvinnor. De började sitt medlemskap genom SLU och övergick sedan till Centerkvinnorna. Anna-Lisa berättar:

Jag är född in i Centerpartiet och mor var Centerkvinna hela livet och hon sa att det var det bästa och rätta, och hon var väldigt vettig så att, då fick man gå med och jag har stannat. Jag var också SLU:are i många år, här var mycket runtomkring och vi åkte på dans och var väldigt aktiva, alltså SLU:arna var det då, runt i hela...Jag har haft mycket roligt där.

Sigrid däremot berättar hur hon blev övertalad av Agnes mor att bli medlem i Centerkvinnorna, men från början var hon rädd att de skulle vara så mycket äldre än hon var. Intresset växte genom en studiecirkel med deltagare i varierande åldrar och där de hade ”jättetrevligt” ihop.

För Agnes var det självklart att bli medlem i Centerkvinnorna eftersom hon delade den politiska uppfattningen. Hon har dock inte haft tid att vara aktiv förrän de senaste åren.

Britta är 57 år och ett av områdesombuden i avdelningen. Hon har varit Centerkvinna i fyra år. Några andra politiska uppdrag har hon inte haft. Efter att ha varit med på resor med Centerkvinnorna blev hon tillfrågad om medlemskap. Hon beskriver anledningen till sitt inträde i förbundet som följer ”och sen tyckte jag att det verkade intressant och jag trivs här så att jag, jag tycker det är roligt”. För tillfället är Britta sjukskriven men tidigare har hon bland annat arbetat som anhörigvårdare.

Maj är 63 år och har varit Centerkvinna i 25 år. Hon har ingen lantbrukarbakgrund, men är från trakten och gick med i Centerkvinnorna med anledning av Thorbjörn Fälldin 1973. Sedan dess har hon ”brunnit” för politiken:

Hemma, då går tv:n och radion och debatterna, de blir alldeles sjuka mina anhöriga, för jag måste höra på allt, så jag missar inte nåt.

Innan medlemskapet i Centerkvinnorna hade hon inget förflutet inom någon politisk rörelse. Förutom att vara områdesombud har hon också varit sekreterare i lokalavdelningen. Några andra politiska uppdrag har hon inte haft. Maj är hemmafru och hjälper till att ta hand om sina barnbarn samt är hundmatte.

Dessa fem kvinnor beskriver Centerkvinnor som ”jordnära och praktiska”.

7.4 Intervjun

Intervjun utfördes i bygdegården i den lokal där avdelningen brukar ha sina månadsmöten och styrelsemöten.

Innan intervjun började berättade Maj för oss att bygdegården hade köpts av Centerpartiet. Den överläts senare till bygdegårdsföreningen som är en opolitisk organisation. Den hyrs ut och är en träffpunkt för den lokala befolkningen.

Känslan av samhörighet infann sig genast hos oss och vi tror att de kände likadant. Detta efter att vi berättade att vi var uppvuxna på landet med föräldrar som är lantbrukare. Vi talade även om att våra föräldrar är centerpartister och att vi som barn tillbringade mycket tid på Centerns och Centerkvinnornas möten och sammankomster. Intervjupersonerna såg lättade ut och sa ”vad bra, då vet ni vad vi pratar om, för det är inte lätt för en utomstående att förstå vad det är vi menar”.

När vi ställde första frågan som handlade om betydelsen av att vara medlem i Centerkvinnorna framkom fyra olika teman som bygger på politik, gemenskap, kunskap och verksamhet. Vi väljer därför att dela upp intervjun i dessa teman och lägger dessutom till ett femte som vi anser är viktigt, nämligen framtiden.

Politik

Intervjupersonerna anser att det är viktigt att kunna påverka och föra fram idéer om sådant som medlemmarna vill ändra på. På månadsmötena får medlemmarna information om vad som händer inom politiken och där diskuteras olika aktuella frågor, även om politiken inte är det centrala utan diskussionen styrs av om det är något som har hänt. Exempel på detta kan vara rapporter från olika stämmor. Idéer om förändringar förs fram till Centerpartiets gruppledare i kommunfullmäktige och kan sedan eventuellt leda till motioner.

Politiska frågor som avdelningen diskuterar och driver är sådana frågor som de benämner som jordnära. Med detta menar de till exempel sådant som rör kvinnor och den egna bygden.

Mer specifikt kan detta handla om att skänka pengar till Kvinnojouren eller fritidsgården. En annan jordnära fråga som de brukar ta upp är de otillräckliga bussförbindelserna mellan tätorten och samhället där avdelningen verkar.

Sigrid berättar om en lokal väg som tack vare avdelningen blivit förbättrad och ombyggd. Vägen hade tidigare varit smal, krokig, omgärdad av höga stenmurar samt haft dålig sikt. Detta gjorde den till en farlig cykelväg för skolbarnen och dessutom var det svårt för traktens bönder att ta sig fram med sina maskiner. Avdelningen talade med Centerns gruppleddare i kommunen som ansåg att detta var en viktig fråga att driva. Kontakt togs med ”vägdirektören” som själv kom och inspekterade vägen tillsammans med Centerkvinnorna. Det dröjde sedan inte lång tid förrän vägen blev åtgärdad, delar av stenmurar togs bort och vägen asfalterades. Detta blev till glädje för alla som nyttjar vägen, vilket Sigrid kommenterar enligt följande:

... alla som bodde runt omkring tyckte att det var jättebra, som körde vägen. Det kände vi väl att det var bra. Det gäller att komma på såna där bra jordnära frågor, som liksom ligger i vår linje.

Avdelningens samarbete med Centerpartiet är inte så utbrett enligt intervjupersonerna. De få tillfällen som det förekommer är vid valarbete. Sigrid ger ett exempel på en sådan valaktivitet, då Centerkvinnorna tillsammans med Centerpartiet anordnade visning av en etanolbil och på detta möte informerades det även om sopheringen, eftersom en ledamot av tekniska nämnden var närvarande. En annan anledning till samarbete mellan Centerpartiet och Centerkvinnorna är vid representation på de olika stämmorna. De stödjer Centerkvinnorna genom vinster till lotterier och genom att delta i deras sammankomster.

På frågan med syftet att prenumerera på Blekinge Posten till två äldreboenden, distriktssköterskan och folktandvården, svarar Sigrid att eftersom det är en lokal Centertidning, strävar de efter att så många som möjligt ska få tillfälle att läsa den.

Intervjupersonerna tycker att Centerpartiets grundvärderingar är viktiga eftersom de tänker lite extra på landsbygden och småföretagen. Sigrid nämner rättvisa och ”lite mer lika för alla” som något grundläggande och menar att ända sedan Thorbjörn Fälldins tid har Centerpartiet kännetecknats av ”att inte undervärdera andra människor och lite mer lika värde”.

Sigrid förklarar att avdelningen är noga med att i så hög grad som möjligt fördela och skifta uppdragen mellan medlemmarna från år till år. Det kan till exempel handla om att vara ombud till distriktsstämma, kretsstämma eller Vuxenskolans årsmöte. Hon poängterar också att det inte ställs några krav på dem som deltar som ombud, utan att det ska vara intressant och roligt, vilket de flesta tycker.

Vid slutet av intervjun frågar vi om det är något de vill tillägga och då framkommer olika uppfattningar om hur viktig politiken är för dem själva och för Centerkvinnornas verksamhet. Anna-Lisa säger:

Jag vet inte, jag kanske inte skulle säga det, men jag är inte så fruktansvärt intresserad av politik som jag kanske skulle vara, men jag hänger med och tycker att det är intressant... det är skönt att det är nån som är det och vill, det tycker jag, men...

Sigrid kommenterar detta på följande vis:

Vi ställer inga krav på våra medlemmar så, hur de ska göra eller inte göra, hur de ska tänka eller inte tänka...

Agnes berättar att när hon blev aktiv och började gå på möten, så trodde hon att det bara diskuterades politik och att det skulle bli intressant att höra och se. På det svarar Sigrid ”och så pratade vi inte ett ord om det”. Denna kommentar följdes av stor munterhet.

Maj är av en annan uppfattning och tycker att politik angår alla människor. Hon menar att det är viktigt att vara och en förstår att Centerkvinnorna ska diskutera politik, eftersom de tillhör ett parti och hon påminner om ett möte där det diskuterades att Centerkvinnorna ”inte bara är en vanlig syförening”.

Verksamhet

Avdelningen gör inte upp någon verksamhetsplan för det kommande året, utan det är ungefär samma aktiviteter som återkommer från år till år som ett traditionsliknande schema. Sigrid förklarar att det inte är nödvändigt, eftersom alla vet vad som kommer att ske under året: ”Det blir som en tradition.” Avdelningen är dock öppen för förslag på andra aktiviteter, säger Sigrid. Medlemmar brukar ibland ha idéer om sådant som de vill göra, och det slutar oftast med att aktiviteterna genomförs.

De återkommande aktiviteterna är lövräfsning runt bygdegården, blomskottsauktion, kyrkkaffet vid Kristi Himmelsfärds dag, den årliga heldagsresan med buss, grillkväll, Luciafirande med auktion samt årets sista verksamhet, julfesten.

På frågan om varför de har kyrkkaffe svarar Anna-Lisa:

Att det är tradition, rätt om det bara rullar på, det är ju trevligt och jag tror att många ser fram emot det och de går i kyrkan då, och det gör de kanske inte annars. Det blir en anledning just när Centerkvinnorna har kyrkkaffet och så träffas vi här och dricker kaffe och pratar.

Det har även blivit tradition att kyrkokören sjunger vårsånger under kaffedrickandet och prästen får möjlighet att berätta lite om kyrkliga angelägenheter. De berättar att prästen visat stor tacksamhet gentemot Centerkvinnorna och deras åtagande att bjuda på kaffe. Han menar att just Kristi Himmelsfärdsdagen är en dag då många väljer andra aktiviteter än att gå i kyrkan, men tack vare att Centerkvinnorna står för kyrkkaffet kommer många till kyrkan.

Ansvar för kaffet fördelas mellan olika byar och växlar från år till år. De har till uppgift att baka och förbereda inför kaffeserveringen.

De berättar att varje by som tillhör avdelningen har ett områdesombud, också kallat byombud. Deras uppgift är att ta upp medlemsavgiften och dela ut lotter som ska säljas. De har även till uppgift att kontakta medlemmarna i ”sin” by för att informera om kommande möten och aktiviteter. Ordförande ringer till områdesombuden och de i sin tur ringer till medlemmarna inom sitt område. Intervjupersonerna tycker att detta system är praktiskt och ”jätteskönt” eftersom arbetsbördan och ansvaret sprids mellan medlemmarna. Sigrid berättar om hur Anna-Lisas mor ensam hade denna uppgift och var tvungen att cykla runt för att utföra detta arbete. Sigrid tror att områdesombudsverksamheten tog sin början för 20-25 år sedan.

Vid flera tillfällen under intervjun återkommer diskussionen om Luciafirandet med auktion som en av de viktigaste aktiviteterna under året. Sammankomsten är för allmänheten och avdelningen annonserar om evenemanget i lokalpressen. Pengarna som inbringas vid denna tillställning skänks till stora delar till ändamål som bestäms vid nästkommande årsmöte. Intervjupersonerna berättar att deras barn som små var med i Luciatåget och numera medverkar deras barnbarn.

Gemenskap

En annan betydelse av att vara medlem i Centerkvinnorna och som kvinnorna tar upp och tycker är viktig är gemenskapen när de träffas på sina möten och andra sammankomster. De beskriver detta i vissa uttryck och ord som återkommer genom hela intervjun: ”man hör ihop”, ”man känner sig hemma”, ”roligt”, ”trevligt”, ”intressant”, ”jag trivs” och ”gemenskap”.

De tycker att det är viktigt att gemenskapen är riktad till just kvinnor. De berättar om när de blev erbjudna att gå tillsammans med Centern och bli en organisation. Detta tackade de nej

till, eftersom de var rädda att de inte längre skulle ha samma möjlighet att komma hemifrån och gå på partiets möten, kanske mannen även skulle dit. En annan anledning till att de var emot samgåendet med Centern var att kvinnorna trodde att de hade lättare att tala om de inte var en sådan stor grupp och ”så pratar vi väl på kvinnors språk”, säger Sigrid. De trodde också att det av denna anledning skulle vara svårare att rekrytera nya medlemmar.

Kunskap

Intervjupersonerna tycker att det är roligt och kunskapsgivande med varierande studiebesök. Många av dessa görs på närliggande platser, de nämner olika livsmedelsindustrier, vårdcentral, äldreboende, nybyggda lägenheter och krukmakeri. De berättar vidare att de tillsammans med Centern gjort ett studiebesök på Karlskrona varv och värmeverket. Maj säger så här om möjligheterna som studiebesöken ger: ”... som vanlig privatperson kan jag ju inte komma in på Arla ... utan när vi reser som en grupp Centerkvinnor kommer vi in och får titta”.

Till den årliga endagsresan som ofta går till närliggande landskap, planeras intressanta studiebesök exempelvis en kräftodling och ostlagret på Arla i Borgholm.

Avdelningen har ordnat olika studiecirkel som de berättar om. Gamla textila tekniker är en cirkel som uppskattades mycket av medlemmarna. Här diskuterades och studerades olika sömsätt så som landskapsbroderier och vitbroderier. De plockade fram egna sparade dukar och bonader och gjorde tillsammans med andra närliggande avdelningar en utställning som var öppen för allmänheten.

Genom Vuxenskolan har en del hantverkskurser genomförts och då i olika material, så som batik, halm och näver.

De berättar också att medlemmar som gjort någon speciell resa, exempelvis till Australien, Kina och Litauen, föreläser och visar bilder om resmålet. Detta sker oftast i samband med ett månadsmöte.

Framtid

Vad gäller framtidsutsikterna för avdelningen så önskar de att bli fler och rekrytera yngre medlemmar. De oroar sig över den höga medelåldern i avdelningen och att flera medlemmar har nått en hög ålder och därför kommer medlemsantalet automatiskt att minska. En av de största anledningarna till att rekrytering inte lyckas, tror de är tidsbristen som genomsyrar vårt samhälle. De har även en känsla av att de yngre inte är så villiga att engagera sig ideellt. Sigrid tror att de hellre engagerar sig i föreningar tillsammans med sina barn eller i något som de kan tjäna pengar på.

Däremot tror Sigrid att de som är ändå yngre ser lite annorlunda på politiskt engagemang, eftersom ”de är mer jordnära på något vis”. En anledning till att hennes barn inte engagerar sig politiskt, tror hon kan bero på att de har sett henne vara politiskt aktiv ”och de har känt att jag bara har åkt iväg, jag vet inte, men de ser liksom rött på politik”. Det visar sig för övrigt att endast en av intervjupersonerna har barn som är medlem i Centerkvinnorna. Ingen annan intervjuperson har barn som är medlem i något politiskt parti.

Under intervjun diskuteras att politik kan skrämja och att det kan vara en annan orsak till att avdelningen har svårt att rekrytera nya medlemmar. Genom egna erfarenheter talar Agnes och Britta om hur icke aktiva kanske tror att ”vi sitter här och diskuterar politik” och ”är jätteduktiga och kan allt”. Sigrid med sin långa erfarenhet som aktiv medlem uttalar sig så här om detta:

För oss som kanske har kommit in i detta lite automatiskt, så har vi nog inte reflekterat över det, som ni kanske har tänkt – att usch, kan jag vara med där?

Britta berättar om när hon första gången deltog i ett möte och hur hon satt tyst och tittade på de andra utan att knappt veta vilka de var. ”Men det gick bra”, säger hon med ett stort leende.

Sigrid tror att nya medlemmar tillkommer genom deras mödrars medlemskap eller som hon uttrycker det på grund av ”påverkan” när icke medlemmar deltar i avdelningens aktiviteter, till exempel vid deras årliga bussresa.

8. Metoddiskussion

Från början upplevde vi och även intervjupersonerna det som positivt att vi delade samma relevansstruktur och då menar vi vår uppväxt på landet och erfarenheten av Centerrörelsen. Under intervjun och strax därefter hade vi en känsla av att vi förstod vad intervjupersonerna menade med sina svar på våra frågor. Vid transkriberingen upptäckte vi att denna gemensamma relevansstruktur också var ett problem på det sättet att vi inte ställde tillräckligt många följdfrågor och att vi inte bad dem om förtydliganden. Ett tydligt exempel är när de säger att Centerkvinnorna är jordnära och praktiska. Vid intervjutillfället förstod vi precis vad de menade, men vad menade de egentligen med jordnära? Just detta uttalande tycker vi oss ändå ha kunnat tolka, eftersom de turligt nog vid flera andra tillfällen tog upp vad som för dem menas med jordnära frågor.

Vår rädsla att gruppintervjun skulle leda till att intervjupersonerna påverkade varandra, anser vi nu i efterhand vara obefogad, vi upplevde i stället att de hjälptes åt att diskutera och föra fram sina åsikter. Ett annat tydligt bevis på att de inte påverkade varandra är när deras enskilda uppfattningar går isär om vikten av att diskutera politik på avdelningens möten men även vad gäller deras privata politiska intresse.

Valet att anteckna vad som sades av vem under intervjuns gång, var ett avgörande moment för att överhuvudtaget kunna transkribera den. Det hade varit en omöjlighet att hålla isär de fem nästintill okända rösterna utan dessa anteckningar. Hur viktigt detta var förstod vi egentligen inte förrän efteråt.

Protokoll är inte så informativa, det skrivs vad som har diskuterats och vad som beslutats, men inte vad som sagts och varför besluten tagits. Därför var det nödvändigt att läsa protokollen innan intervjun och det visade sig också ha en positiv betydelse för valet av frågor.

Under intervjun ställde vi våra frågor med utgångspunkt från den valda teorins begrepp. Dessa begrepp använder vi inte i kodningen av resultatdelen utan vi använder återkommande teman som intervjupersonerna skapar genom sin diskussion. Detta har vi diskuterat mycket och kommit fram till att välja bort dem här, men att i analysdelen använda oss av dem.

9. Analys

Under denna rubrik integreras teorin med bakgrund, resultatet från protokollen och intervjun.

9.1 Centerkvinnorna är en mänsklig produkt

Dessa fem kvinnor lever i en liknande vardagsverklighet, de bor, är uppväxta och lever i samma bygd. Här objektivteras deras subjektiva känslor och tankar genom gemensamma aktiviteter som i deras fall resulterar i medlemskap i Centerkvinnorna. Detta kan ses som vad Berger och Luckmann kallar en institution.

Roller så som till exempel ordförande, sekreterare och avdelningens områdesombud förväntas av medlemmarna utföra vissa uppgifter och handlingar, alla är införstådda med arbetsfördelningen och har betydelse för interaktionen dem emellan. Dessa roller och handlingsmönster kan antas ha uppstått genom typifieringsproceduren som nämns i teoriavsnittet. När kvinnorna säger att en Centerkvinna är jordnära och praktisk kan det ses som deras typifiering av sig själva. Denna typifiering kan uttryckas i ett typifieringsschema

och applicerat på studiens intervjupersoner blir följderna att de är kvinnor, mödrar, i liknande ålder, lever på landsbygden och är medlemmar i Centerkvinnorna. Agnes och Britta diskuterar att icke medlemmar och icke aktiva medlemmar tror att Centerkvinnorna ”diskuterar politik och kan allt”, detta är också en slags typifiering utifrån deras egna erfarenheter.

Genom rutiner och traditioner, till exempel regelbundna medlemsmöten och återkommande aktiviteter under åren, kan medlemmarna förutsäga varandras handlingar och detta leder till en slags lagrad kunskap. Medlemmarna habitualiseras genom att aktiviteterna utförs på samma sätt. Berger och Luckmann menar att rutiner gör det till en psykologisk fördel eftersom individen då slipper fatta beslut. Detta kan appliceras på avdelningens val att avstå från en verksamhetsplan, eftersom alla vet vad som ska ske under verksamhetsåret eller som Sigrid kallar det: ”det är tradition”.

Intervjupersonerna delar samma relevansstruktur på flera områden. En sådan är att de lever och bor på landsbygden där de även är uppvuxna och de har följt utvecklingen av den lokala närmiljön under årens lopp. Detta gör att de förstår varandra och interaktionen mellan dem fungerar därför friktionsfritt. En annan relevansstruktur som de delar är att de är kvinnor ur samma generation och att alla fem har barn. Vid diskussionen om den eventuella sammanslagningen mellan Centerkvinnorna och Centerpartiet talar de själva om hur viktigt det är att vara en fristående organisation så de kan prata ”på kvinnors språk”. Detta tolkar vi som att de menar att de inte delar samma relevansstruktur som männen i Centerpartiet. Detta beror antagligen på att de är män och inte delar kvinnornas rollspecifika kunskap. För övrigt finns det säkerligen många områden som delas av dem oberoende av könet. Medlemskapet i Centerkvinnorna är ytterligare en relevansstruktur som de delar, vilket för dem ger mening och påverkar deras handlande. Säkerligen delar de också andra relevansstrukturer med varandra än vad som har framkommit i vår studie.

Åsikten om vikten av att diskutera politik inom Centerkvinnornas organisation går isär, i och med det får vi belägg för vår förförståelse om att det finns olika mål och mening med medlemskapet, vilket framkommer även i tidigare forskning.

Erfarenheter som skapas i och med det ovan nämnda blir enligt Berger och Luckmann till sedimenterad kunskap. Detta kunskapsförråd objektiveras genom språket och kan på så sätt överföras från en generation till en annan och från ett kollektiv till ett annat. Detta är vi beredda att hålla med om, eftersom erfarenheter antagligen diskuteras under de olika stämmorna som hålls. Överföringen av detta till nästkommande generationer inom Centerkvinnorna har antagligen gått till på liknande sätt.

Traditioner skapas enligt teorin av individer tillsammans. Några exempel på att studiens avdelning har gjort det är det årliga kyrkkaffet, lövräfsning vid bygdegården och luciafirandet, som för övrigt har blivit en tradition för hela den lokala befolkningen. Denna tradition verkar vara en av de mest betydelsefulla för intervjupersonerna och de återkommer till den vid flera tillfällen under intervjun. De berättar hur deras barn under årens lopp har deltagit i luciatåget och nu är det deras barnbarn som deltar. På detta sätt förs traditionen vidare till nya generationer. De traditioner som avdelningen har skapat leder till att medlemmarna känner gemenskap med varandra och de fyller också en social funktion för dem. Att så är fallet kanske kan tydliggöras genom att samma aktiviteter återkommer från år till år och att det egentligen endast tillkommer någon ny aktivitet under varje år.

Med subuniversa menas all den kunskap som individer samlar på sig och som bildar ett perspektiv. Hur en person ser på sin omvärld och vad som är viktigt, beror på vilken kunskap som personen har samlat på sig, alltså vilket perspektiv som personen utgår ifrån. Appliceras detta på våra intervjupersoner har de ett perspektiv med utgångspunkt i Centerrörelsens grundvärderingar. I enlighet med hur de ser på världen anser de själva att frågor som är viktiga för dem att driva är sådant som främjar landsbygden och lokala intressen.

9.2 Centerkvinnorna är en objektiv verklighet

När Centerkvinnorna grundades var det på grund av den kvinnliga rösträtten som införts. Bonderörelsen hade som mål att knyta landsbygdens kvinnor till sig. Kvinnorna själva kom med tiden underfund med att de hade gemensamma mål som de ville uppnå för att förbättra sin livssituation. Med detta menar vi att deras subjektiva tankar blev till en objektiv verklighet i och med grundandet av SLKF, vilket var den primära objektiveringen som blev institutionaliserad.

För att det ska vara en objektivering som överförs till en ny generation måste den genomgå en legitimering. Centerkvinnorna som institution görs objektivt tillgänglig genom att de sprider information om deras politiska idéer och ideologi. För att göra dessa subjektivt rimliga är decentraliseringsfrågan ett av de mest grundläggande argumenten. Därigenom hoppas de få individer att förstå att deras budskap är viktigt för den enskilde individen.

Legitimeringen måste enligt Berger och Luckmann genomgå fyra nivåer. För att legitimera organisationen Centerkvinnorna enligt den första nivån, används enkla påståenden såsom till exempel Anna-Lisa berättar i intervjun hur hennes mamma argumenterade för medlemskap: ”Det var det bästa och det rätta.”

På den andra nivån sker legitimeringen enligt teorin genom bland annat sagor. I detta fall kan det vara sagor som utspelar sig på landsbygden, till exempel Emil i Lönneberga. Ett fall från modernare tid skulle kunna vara tv-serien Hem till byn, där problematiken på landsbygden kan följas under seriens avsnitt. Mjölkpaketens baksida är ytterligare ett exempel på modern informationspridning där det står att läsa om olika ämnen som har samband med landsbygden. Genom detta får allmänheten en grundläggande kunskap och förståelse om livet på landet. Centerkvinnornas existens kan till följd av detta bli berättigat, vilket är legitimeringens syfte.

Legitimeringen på den tredje nivån sker med hjälp av experter eftersom kunskaperna från de två lägre nivåerna inte är tillräckliga. Här motsvaras experterna av politiker som argumenterar för Centerkvinnornas ståndpunkter. Ett exempel på en sådan ståndpunkt är jämställdhetsfrågor. Vi tror att det behövs experter, politiker, för att förmedla Centerkvinnornas form av feminism, centerfeminismen, så att den kan legitimeras. För att stärka legitimeringen av centerrörelsen så kan framträdandet av partiledaren Maud Olofsson i Karlskrona ses som en del av detta. Här kan antas att hon redogjorde för ståndpunkter i aktuella frågor.

På den fjärde legitimeringsnivån legitimeras Centerkvinnorna som politisk organisation genom Centerrörelsens grundideologi, ”alla människors lika värde och rättigheter” och hur de med anledning av den ser på människan och samhället. Detta i sin tur legitimeras med hjälp av universumbevarande begreppsmaskinerier. I detta fall gör begrepp lånade från till exempel filosofin och samhällsvetenskapen att det symboliska universat lättare kan förklaras och förstås. Ett sådant samhällsvetenskapligt begrepp nämns i Centerpartiets idéprogram, ekohumanism, vilket ”förenar humanismens respekt för människovärdet och tro på varje människas möjligheter med ekologins insikter om de villkor naturen ger för människan”.

I och med att Centerkvinnorna har genomgått denna legitimeringsprocess blir organisationen en historisk produkt som skapats av individers gemensamma aktiviteter. Berger och Luckmann menar att den är föränderlig genom individers konkreta handlingar. En sådan handling är när dåvarande SLKF förändrade sitt program för att anpassa sig till tiden. Där strök de formuleringar som innehöll ord som till exempel allmoge och hemkvinna.

9.3 Centerkvinnorna är en social produkt

Alla individer är enligt teorin mottagliga för socialisationen som utvecklas i deltagandet med andra individer. I vår studie har tre av intervjupersonerna internaliserats till medlemskap i Centerkvinnorna under den primära socialisationen. Detta har skett genom de signifikanta

andra, föräldrarna. Med andra ord kan det sägas att de har fötts in i Centerrörelsen. I sin ungdom var de medlemmar i SLU och det var sedan ett naturligt steg för dem att bli medlemmar i Centerkvinnorna. Den primära socialisationen kan betraktas som framgångsrik eftersom de har anammat sina föräldrars ståndpunkter.

De två övriga deltagarna i studien delar inte de andra intervjupersonernas primära socialisation eftersom deras föräldrar inte var medlemmar i Centerrörelsen. Under den sekundära socialisationen kan individen bli medveten om en alternativ verklighet eftersom den, enligt Berger och Luckmann är mindre rotad. Maj påverkades av dåvarande partiledaren Thorbjörn Fälldin och enligt henne själv var det orsaken till medlemskap i Centerkvinnorna. Britta som varit medlem i fyra år blev det efter att ha deltagit i avdelningens bussresor några gånger. Därefter tillfrågades hon om ett medlemskap, vilket hon accepterade. Hon internaliserades till ett medlemskap eftersom hon umgicks med Centerkvinnor.

För att bibehålla identiteten som Centerkvinna är det viktigt att umgås med andra Centerkvinnor. Det gör intervjupersonerna genom sina återkommande aktiviteter och möten i avdelningen. Det är också viktigt att träffas regelbundet för att en avdelning ska överleva, vilket Dahlgren kommer fram till i sin studie.

Begreppen misslyckad socialisation och resocialisering som Berger och Luckmann tar upp är inte helt relevanta när det gäller medlemskap i Centerkvinnorna. Med misslyckad socialisation tror vi att de menar i ett större perspektiv, där individen avviker från den objektivt skapade ordningen i samhället. För att åter bli en del i den objektivt skapade ordningen måste individen resocialiseras. Vi vill ändå göra ett försök att applicera begreppet misslyckad socialisation på intervjupersonerna eftersom Maj har lyckats internalisera sin dotter till medlemskap. Övriga har inte lyckats överföra det på sina barn. Det sistnämnda kan ses som misslyckad socialisation. Eftersom medlemskap i Centerkvinnorna eller andra politiska aktiviteter inte är livsavgörande på något sätt, bortser vi från begreppet resocialisering.

10. Slutdiskussion

I titeln på vår studie tar vi fasta på när en av intervjupersonerna säger att Centerkvinnorna ”inte bara är en vanlig syförening” och med detta avser hon att det är en politisk organisation och ingenting annat. I vår förståelse skriver vi att Centerkvinnorna är en social organisation mer än en politisk. På ytan kan det också förefalla så men genom vår studie har vår förståelse ökat för att så inte är fallet. I avdelningens sociala aktiviteter ligger en politisk innebörd som blev synlig genom vår kunskaps sociologiska analys. I allt som avdelningen gör; räfsar löv runt bygdegården, ordnar kyrkkaffe och skänker pengar till för dem viktiga ändamål, återspeglar Centerrörelsens grundvärderingar och livssyn. I intervjun när studiens fem kvinnor skämtsamt talar om hur lite politik som diskuteras på mötena, förstår vi att de själva inte är medvetna om vilket viktigt politiskt arbete som de utför genom sina handlingar. Dessa är så fast förankrade och naturliga i intervjupersonernas vardagsverklighet att de därför inte uppmärksammas som politiska.

Det är tydligt hur politiken genomsyrar de fem Centerkvinnornas vardagsverklighet både på makro- och mikronivå. Högst upp på makronivån finner vi individers gemensamma världsbild och utifrån den bygger Centerpartiet sin ideologi som sammanfattas i begreppet ekohumanism, vilket Centerkvinnorna har som utgångspunkt i sitt program. Rent praktiskt uttrycks det genom att resurser ska fördelas lika, både ur ett decentraliserings-, näringslivs- och könsperspektiv. På nivån under, där lokalavdelningarna återfinns, synliggörs detta till exempel genom att de strider för en levande landsbygd, vilket studiens avdelning arbetar för genom sina olika aktiviteter. Det finns på denna nivå en strävan att uppnå de mål som utgår från medlemmarnas gemensamma tankar och känslor. Det är genom interaktionen individer emellan som dessa subjektiva tankar och känslor blir uppenbara och objektivteras. På

mikronivå uttrycks produkten av de högre abstraktionsnivåerna i den enskilde individens vardagsverklighet, därför kan det sägas att politiken genomsyrar intervjupersonernas liv.

En fråga som har uppkommit under denna studie är hur aktiviteter och verksamhet ser ut i andra politiska kvinnoförbund och det skulle vara intressant att göra en jämförande studie mellan de olika kvinnoförbunden. Påverkas även dessa kvinnor av sin uppväxt och vardagsverklighet i samma utsträckning som våra intervjupersoner så att det leder till politiskt engagemang?

Hotet mot avdelningen från en annan liknande organisation ser vi som obefintligt. Tack vare sin starka ställning på det lokala planet och genom det samhällsansvar som de tar för sin hembygd och dess befolkning är avdelningens verksamhet legitimerad även av dem som inte är medlemmar. Det tydligaste hotet mot avdelningens existens är att medlemmarna inte har klarat av att rekrytera nya och yngre medlemmar. Vår förhoppning är ändå att denna form av politiskt engagemang som kan ses i studiens avdelning har en framtid och att vi i vår studie har lyckats belysa att Centerkvinnorna inte "bara är en vanlig syförening" utan något mycket mer.

Referenser

Litteratur

Abrahamsson, B. (1992). *Varför finns organisationer?* Lund: Studentlitteratur.

Berger, L P. & Luckman, T. (1966). *Kunskapssociologi*. Falun: AiT.

Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Centerkvinnornas arbetsgrupp. *Centerfeminism*. Centerpartiets Riksorganisation 2002

Dahlgren, A. Elgström, O. & Larsson, H A. (1983). *Landsbygdskvinnor organiserar sig: Hur svenska landsbygdens kvinnoförbund bildades*. Genarp: Tegenborg Grafisk Produktion.

Dahlgren, A. Elgström, O. & Larsson, H A. (1985). *Kvinnor påverkar: Centerns Kvinnoförbund ur tre vetenskapliga perspektiv*. Stockholm: LTs förlag.

Drottman, C. & Holmberg, M. (2003). *Fältstudie. Kartläggning av de politiska partierna i Karlskrona kommun*.

Elmgren, B. (1995). *Möteteknik*. Stockholm: Utbildningsförlaget breviskolan.

Gustavsson, B. red. (2003). *Kunskapande metoder: inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, I M. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jubileumsskrift (1986). *Blekinge distrikt 1936-1986*. Karlskrona: Bröderna Svenssons Tryckeri.

Stadgar för Centerkvinnorna. Helsingborg 2002.

Svenning, C. (2000). *Metodboken: Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling Klassiska och nya metoder i IT-samhället*. Eslöv: Lorentz förlag.

Verksamhetsberättelser för Blekinge Centerkvinnors avdelningar 1962-2002.

Internet

http://www.centerkvinnorna.se/templates/CK_Info1_3264.asp 2003-09-05

http://www.centerpartiet.se/templates/Infosida_8496.asp 2003-12-07